

UNIVERZITA PALÁČKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra psychologie a patopsychologie

IVANA KUNÁŠKOVÁ

III. ročník – prezenční studium

Obor: český jazyk se zaměřením na vzdělávání a výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání

ASPEKTY ŠIKANY NA DRUHÉM STUPNI ZŠ

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Křeménková

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 13. 4 2010

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji magistře. Lucii Křeménkové, za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci, ale i učitelům základní školy, ve které jsem prováděla výzkum.

Obsah

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Úvod.....	7
2. Stručná charakteristika prepubertálního období.....	8
2.1 Motorický vývoj.....	8
2.2 Kognitivní vývoj	9
2.3 Citový vývoj.....	9
2.4 Sociální vývoj	10
3. Stručná charakteristika pubertálního období.....	11
3.1 Motorický vývoj.....	11
3.2 Vývoj poznávacích funkcí.....	11
3.3 Citový vývoj.....	12
3.4 Sociální vývoj	13
4. Definice pojmu šikana a šikanování.	15
4.1 Chápání šikany třemi praktickými pohledy	16
4.1.1 Šikanování jako nemocné chování.....	16
4.1.2 Šikanování jako závislost.....	18
4.1.3 Šikanování jako porucha vztahů ve skupině.	18
4.2 Vývojové stupně šikany	19
4.2.1 První stadium je zrod ostrakismu.	19
4.2.2 Druhé stadium je fyzická agrese	19
4.2.3 Třetí stadium klíčový moment	19
4.2.4 Čtvrté stadium: většina přijímá normy agresorů (mlčící většina).	20
4.2.5 Páté stadium totalita neboli dokonalá šikana	20
5. Charakteristika agresora a oběti	21
5.1 Charakteristika agresora.....	21
5.2 Typologie agresorů	22
5.3 Charakteristika tyrana podle Terence Webstra Doyle.....	23

5.4 Charakteristika obětí	24
5.5 Typologie obětí	25
5.6 Charakteristika obětí podle Terence Webstra Doyle.....	26
6. Příčiny šikanování ve škole.....	27
6.1 Příčiny šikanování podle Lenky Lovasové	28
6.2. Příčiny šikanování podle Dáji Spálkové.....	29
7. Následky šikanování	31
7.1 Důsledky pro agresory	31
7.2 Následky u obětí.....	31
7.2.1 Následky obětí počátečních stupňů šikanování.....	32
7.2.2. Následky obětí pokročilých stupňů šikanování.....	32
8. Nejčastěji používané metody	34
8.1 Metoda pozorování	34
8.2 Rozhovor	34
8.3 Naslouchání.....	35
8.4 Dotazník	35
8.5 Sociometrické šetření	35
9. Jak poznáme, že je dítě obětí šikany	37
9.1 Varovné signály podle Michala Koláře.....	37
9.2 Postup při vyšetřování šikany	38
10. Druhy prevence šikany.....	40
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	
11. Výzkumné cíle	42
12. Charakteristika výzkumného souboru.....	43
12. 1 Výzkumná metoda	44
12. 2 Průběh sběru dat.....	45
12. 3 Metoda Pozorování	46
13. Výsledky výzkumného šetření	47
14. Shrnutí výzkumného šetření.....	77

15. Diskuse.....	78
16. Závěr	79
17. Literatura a prameny	80
18. Přílohy	84

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Úvod

Jako téma bakalářské práce jsem si zvolila Aspekty šikany na druhém stupni základní školy. Myslím si, že toto téma je v současné době velice aktuální. Šikana se objevuje na každé škole, akorát se liší vývojovými stupni. Toto téma jsem si zvolila, protože jsem v mládí byla svědkem událostí týkající se šikany. Nepříliš potěšující je fakt, že převážná většina pedagogů se neradi tímto problémem zabývají. Toto je důvod mé volby. Cílem mé práce je zjistit, zdali se šikana vyskytuje na vybrané škole, na jaké úrovni se projevuje, kde nejčastěji probíhá, kolik iniciátorů se na ní podílí a koho nejčastěji žáci informují o svých problémech.

V mé práci jsem provedla obecné výzkumné šetření, které škole předložím, aby mohla volit další případné postupy.

2. Stručná charakteristika prepubertálního období

Období pubescence lze rozdělit na fázi prepuberty a samotnou pubertu.

Trvá v rozmezí od 11 do 15 let.¹

Prepuberta nastupuje u děvčat přibližně v deseti letech. U chlapců se prepuberta vyskytuje v období 11 let. Prepuberta se vyznačuje přechodem z mladšího školního věku do staršího školního věku. V tomto období dochází k výrazné změně chování.²

V somatickém vývoji nastupují výrazné změny v proporcích těla. Tělesný růst a proporcionalita jsou urychleny. V tomto období se prohlubuje vývojová nevyrovnanost mezi chlapci a dívkami. Začíná období vytáhlosti.³ Toto období je charakteristické intenzivním růstem končetin i trupu. Z hlediska fyziologických pochodů začínají působit endokrinní změny, zvyšuje se produkce pohlavních hormonů. Objevují se druhotné pohlavní znaky. Objevující se výrazné intersexuální rozdíly ve fyzickém vzhledu. Z biologického hlediska toto období končí u dívek menstruací a u chlapců prvními ranními polucemi. Akcelerace fyzického vývoje je rychlejší a není v souladu s vývojem psychickým. Dochází k rozdílu mezi vývojem psychickým a somatickým.⁴

2. 1 Motorický vývoj

„V hrubé motorice se objevuje přechodná neobratnost, nekoordinovanost pohybů, zvláště u chlapců.“⁵ U dětí se mohou projevit přechodně problémy v tělesné výchově. „V jemné motorice je patrná křečovitost, která se může projevit ve zhoršeném grafickém výkonu.“⁶ Zrychlený růst je příčinou horší fyzické výkonnosti, objevují se silácké, ale krátkodobé fyzické aktivity. Působením těchto aktivit se projevují pocity únavy a apatie.⁷

---

¹ LANGMAIR, J. Vývojová psychologie pro dětské lékaře. Praha: Avicenum. 1991, str. 136

² KURIC J a kol. *Vývojová psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1963. Str. 102

³ MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum. 2005, str. 219

⁴ Kolektiv autorů. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. str. 102

⁵ Tamtéž, str. 103

⁶ Tamtéž, str. 103

⁷ Tamtéž, str. 103

2. 2 Kognitivní vývoj

„V percepci se na jedné straně zdokonaluje a zpřesňuje diskriminace podnětů, na druhé straně se přechodně zhoršuje percepční výkonnost, neboť vlivem emoční lability a zvýšené nepozornosti se může zhoršit registrace podnětů.“⁸ V tomto období se příkládá význam fantazii. Fantazie se stává pojítkem mezi skutečností a ideálem. Projevuje se formou denního snění. Jedinec se vidí v ideálním světle. Má vlastní představy o kvalitách a dovednostech. Tato přemíra denního snění může ve škole blokovat úspěšnost ve školní práci, neboť zhoršuje motivaci pro učení a zaměřenost na stávající povinnosti. Podstatné vývojové změny můžeme pozorovat v myšlení. Začíná se vyvíjet kvantitativní a kvalitativní myšlení. Logická paměť je významnější než mechanická. Prepubescenti mají schopnost analytického a syntetického myšlení. Vývojem jemné motoriky se charakterizuje rukopis.⁹ Projevuje se narůstajícím počtem řešení problémů novým způsobem, které se výrazně liší od mladšího školáka. U školáka se vyvíjí přechod od konkrétních operací k formálním operacím, tedy abstraktní myšlení. „U prepuberty začíná schopnost usuzovat hypoteticky-deduktivně a vyvozovat logické závěry.“¹⁰ U dětí se rozvíjí logická paměť. Objevuje se samostatnost v myšlení. Děti objevují v chování lidí nové kvality. Chlapci prokazují lepší výkony v řešení početních problémů a dívky bývají zdatnější ve verbální komunikaci.¹¹

2. 3. Citový vývoj

V tomto věku je znatelná labilita- častá proměnlivost citů. Děti postupně ztrácí spojení s dětským světem.¹² City náhle vznikají. Jsou prudké, krátkodobé a bývají vystřídaný jinou citovou kvalitou. Chování je převážně výbušné. Dětem stačí malý podnět, aby se objevila reakce vzteku, smíchu a smutku. Různorodost citových projevů závisí na prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. V prepubertě začíná přecitlivělost vůči nespravedlnosti a kritice např. fyzického vzhledu v tomto období připisují značnou důležitost, a jsou proto velmi citliví na jeho kritiku. Dítě se začíná častěji pozorovat v zrcadle. Prepubescenti se v tomto období ostýchají projevit své city k rodičům a také přijímat projevy citů od nich. Neznamená to však, že by neměli potřebu citového

---

⁸ Tamtéž, str. 103

⁹ MACHOVÁ, CSc. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum, 2005, str. 221

¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. str. 103

¹¹ tamtéž, str. 104

¹² KURIC a kol. *Vývojová psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, str. 103

kontaktu s rodiči. Prepubescenti touží po uznání, chtějí být akceptováni.¹³ Dospívající se často nespokojí s jedním řešením, které se mu nabízí. Hledají alternativní řešení. Toto řešení systematicky zkouší a hodnotí.

2.4 Sociální vývoj

Typickým začátkem puberty je snaha osamostatnění od rodiny.¹⁴ „*Citové vazby k rodičům se uvolňují.*“¹⁵ Přestože se dítě začíná osamostatňovat od rodiny, potřebuje mít zázemí, pocit jistoty, bezpečí, utočitě, k němuž může utíkat ve všech životních situacích. Důležité jsou pro něho vzory, pevně stanovené hodnoty a pravidla. Děti své názory, hodnoty a zájmy srovnávají s rodiči, v některých případech jsou revoltující proti rodičům.¹⁶ Prepubescenti navazují více kontaktů s vrstevníky. Hledají si k sobě vrstevníky podobných zájmů. Vztahy, které navazují, nejsou ještě příliš pevné. Často střídají kamarády. V prepubertálním období se většinou tvoří čistě chlapecké a dívčí skupiny. Dívky jsou vývojově vyspělejší, orientují se spíše na starší chlapce. Chlapci si v této době vytváří party.¹⁷ Prepubescenti musí odolávat konkurenci, podřídit se pravidlům a dokázat si vyvinout iniciativu.¹⁸

---

¹³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. str. 103

¹⁴ Tamtéž, str. 105

¹⁵ Tamtéž, str. 105

¹⁶ LAGMAIR, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, 1991, str. 136

¹⁷ Tamtéž, str. 105

¹⁸ MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum, 2005, str. 221

3. Stručná charakteristika pubertální období

Puberta nastupuje u dívek ve věku 12,5 let a u chlapců ve 13 letech. Slovo „puberta“ lze vysvětlit jako období pohlavního dospívání neboli tělesná puberta. V tomto období probíhá i duševní vývoj jedince, který pokračuje do období dospělosti.¹⁹ Typickým začátkem puberty je začátek osamostatňování se od rodiny. Citové vazby k rodičům se uvolňují. Pubescenti navazují více kontaktů s vrstevníky. Hledají si k sobě vrstevníky podobných zájmů.²⁰

3.1 Motorický vývoj

Dochází k vyvažování tělesných proporcí, růst končetin se zpomaluje, mohutní svalstvo a rostou vnitřní orgány. „Tvar těla dostává dospělou podobu.“²¹ Z hlediska těchto změn tělesných proporcí dochází ke zlepšení koordinace, pomalu mizí klátivost a neobratnost, zvláště u chlapců. Dívky mají ladnější pohyby a snadněji zvládají obtížnou koordinaci těla. Zlepšuje se jejich fyzická výkonnost, střídání motorické aktivity a pasivity není již tak výrazné.²² Pubescenti postupně nabývají pohybové dovednosti, která vyžaduje hbitost, sílu, jemnou pohybovou koordinaci a smysl pro rovnováhu.²³

3.2 Vývoj poznávacích funkcí

U chlapců se setkáváme s problémy při reprodukci tónů. Tyto problémy jsou spojeny s mutací hlasu, který mění svou kvalitu. „Hlas klesá o více jak jednu oktávu.“²⁴ „U pubescenta se výrazně rozvíjí logická paměť. Dlouhodoběji si pamatuje obsahy, které mají logické souvislosti a lépe si vybavuje ty poznatky a fakta, které ho zajímají“²⁵. Tato výběrovost paměti souvisí se zájmy. Fantazijní produkce se projevuje nápaditostí a originalností. Jejich bohatá představivost ovlivňuje časté denní snění. Snění je prostředníkem mezi realitou a ideálem. Přehrávají a idealizují si navazování

¹⁹ KURIC J, a kol. *Vývojová psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, str. 1963

²⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. str. 106

²¹ Tamtéž, str. 106

²² Tamtéž, str. 106

²³ LAGMAIR. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum., 1991, str. 136

²⁴ Tamtéž, str. 106

²⁵ KOLEKTIV AUTORŮ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. str. 107

kontaktů s druhým pohlavím.²⁶ Rozvíjí se vnímání vizuální související s abstraktním myšlením. Pokračuje vývoj řeči. Pubescenti začínají používat složitější slovní zásobu a složitější větné skladby. Může se v nich probudit talent literárního vyjádření.²⁷

Dospívající jsou obohaceni vyšším stupněm logického myšlení. V myšlení se vyskytuje nový operační systém, který umožňuje formální operace. Důležitým prvkem je schopnost abstrakce, usuzování hypotetické, deduktivní na úrovni dospělých.²⁸ Úroveň myšlení ovlivňuje pubescentovu snahu po sebezdokonalení, které se projeví zájmem o specializované poznatky z určitého oboru. Odborný zájem bývá spojen se vzorem dospělého. Myšlení se často orientuje na vnitřní dění pubescenta. Pubescenti se často porovnávají s druhými, tím získávají identitu. Pubescent hledá smysl života a zkoumá hodnoty, které se kolem něho objevují. Všimá si vlastních nedostatků a snaží se je kompenzovat. U pubescenta se projevuje racionalismus. Mnohem častěji lpí na rozumových zdůvodněních než na citových důvodech lidského jednání. Tento rys se může jevit jako bezcitnost v určitém jednání. Dalším typem myšlení je radikalismus. Pubescent jednu získanou zkušenost generalizuje a přijímá jako platný fakt. Vytváří si unáhlené a generalizované názory, které jsou převzaté od jiných jedinců, ke kterým cítí sympatie.²⁹

3.3 Citový vývoj

Labilita citová není u puberty již tak výrazná. U většiny pubescentů se objevuje pozitivní ladění. Negativní a agresivní ladění je častěji výsledkem dosavadních zkušeností získaných z vlastní rodiny. Emoční ladění se projevuje v sociálních vztazích. „Emoční vázanost k rodičům se výrazně uvolňuje, odmítají jejich citové projevy, jejich chování hodnotí více racionálně, neprojevuje k nim přílišnou vřelost a spontánnost.“³⁰ Citové odpoutání se od rodičů vyvolává potřebu sblížení se s někým jiným. V tomto období se upevňují přátelské vztahy, tvoří se vztahy mezi chlapci a dívkami. Dochází k prvnímu zamilování. Tyto vztahy mívají na počátku erotický charakter, představa sexuálního styku není aktuální. Ke konci tohoto období dochází ke

---

²⁶ Tamtéž, str. 107

²⁷ LANGMAIR, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum., 1991, str. 137

²⁸ LANGMAIR, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum., 1991, str. 137

²⁹ KOLEKTIV AUTORŮ *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. str. 107

³⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. str. 108

splynutí erotiky se sexualitou. „Sebecity nejsou příliš vyrovnané.“³¹ Pubescenti jsou k sobě kritičtí, porovnávají se s druhými, oslabuje se jejich sebejistota, pochybují o vlastních kvalitách. Typický pro toto období je rozvoj vyšších citů morálních, estetických. Pubescent přijímá mravní hodnoty vlastní rodiny a celé společnosti.³² „Citové vztahy k poznání jsou velmi intenzivní, dychtí po nových poznatcích a jejich získávání je provázeno pozitivním emočním laděním.“³³ Mnoho dospívajících usiluje o zbavení dětských atributů a sociální podřízenosti.³⁴

3.4 Sociální vývoj

Dospívání jednotlivců je ovlivněno jejich snahou po nezávislosti. V tomto období si pubescenti musí vydobýt svou pozici a zasloužit si ji. Toto počínání u nich vyvolává pocity nejistoty. Pubescenti hledají potřebu jistoty a bezpečí, seberealizace a otevřené budoucnosti.³⁵ Projevuje se tendence samostatně se rozhodovat a prosazovat vlastní názor v rozhovoru s dospělým jedincem. Pokud je přesvědčen, že má pravdu, je těžké mu vysvětlit, že by to mohlo být jinak. Pubescent se snaží názorově odlišit od vychovatelů. Odlišnost se projevuje i v oblékání, proti pečlivosti stojí upřednostňování nedbalosti a neupravenosti. Pubescent nemusí mít odlišný názor na oblečení, ale vadí mu, že stejný názor má dospělý. Potřebu nezávislosti mohou projevit i tím, že napodobují některé chování dospělých jako kouření, pití alkoholu, přehnané používání vulgarismu, se kterými mají spojen pocit vlastní dospělosti. Hledá vrstevnickou skupinu, se kterou by se mohl ztotožnit. Vrstevnická skupina má charakteristické rysy v oblékání, chování a názorech. Přejímá skupinové názory i vzory, diskutuje o morálce, o smyslu života, zažívá podporu vlastních názorů.³⁶

Vrstevnická skupina má charakteristické rysy v oblékání, chování a názorech. Přejímá skupinové názory i vzory, diskutuje o morálce, o smyslu života, zažívá podporu vlastních názorů.³⁷ Jejich oblékání může vyjadřovat moralizující přístup a také

---

³¹ Tamtéž, str. 108

³² Tamtéž, str. 109

³³ Tamtéž, str. 109

³⁴ Smékal, V. a kol. *Dítě na prahu dospívání*. Brno: Barrister Principál, 2004, str. 122

³⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2004, str. 322

³⁶ KOLEKTIV AUTORŮ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, str. 109

³⁷ KOLEKTIV AUTORŮ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, str. 109

opovrženost vůči normám. Způsobem oblékání se jednoznačně a nepochybně odlišují od svých rodičů.³⁸ Některé děti raději preferují oblečení, které zvýrazňují jejich tělesné rysy. Jiné děti nosí plandavé beztvaré, které popírají jakékoliv tělesné proporce.³⁹

Právě tady se mohou začít rozvíjet podněty k šikaně, protože děti se snaží zapadnout do určité skupiny. Všímají si rozdílů v oblékání u ostatních dětí, rozdílných názorů, náboženského vyznání, rasové odlišnosti a odlišnosti zájmů.⁴⁰

Velký vliv ve vývojovém období má vztah rodičů a dětí. Pokud dítě vyrůstá v rodině s patologickými jevy- např. v rodině s návykovými látkami nebo se může jednat o rodiče dlouhodobě nezaměstnané, agresivní rodiče, příliš zaměstnané rodiče, je velkým předpokladem, že tyto děti budou mít v budoucnosti problémy. Tyto podněty mohou vést také k tomu, že se z dítěte může stát agresor, který bude týrat druhé kolem sebe. Nejčastěji bývá přemístění citových vztahů doprovázeno přeháněním rozdílů, které dospívající hledá v chování, v názorech, v zájmech a hodnotách rodičů a nových osob, k nimž se přiklání. Někteří dospívající odmítají názory rodičů, kritizují je. Hledají na nich nedostatky. Stydí se projevit lásku. Odmítají jejich přílišnou kontrolu. Na druhé straně často nekriticky přijímají vzory.

---

³⁸ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum. 2004, str. 323

³⁹ Tamtéž, str. 323

⁴⁰ BENDL S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 52

4. Definice pojmu šikana a šikanování.

Jestliže chceme definovat šikanu, musíme ještě rozlišit, co šikanou není, mám na mysli např. teasing.

Teasing je chování, které zdánlivě šikanu připomíná, např. když chlapci provokují děvčata, protože se jim líbí. Pojmem „teasing“ rozumíme škádlení. Škádlení probíhá, když se člověk může bránit a toto chování opětovat. Dítě neprožívá žádné ponížení a strach, naopak baví se nebo je mírně našťavané. Rozdíl mezi šikanou a škádlením, nastane, jakmile dáme jasně najevo, že nám není příjemné počínání druhého, spolužák přestane. Pokud probíhá šikana, útočník pokračuje a mnohdy přitvrzuje. Dítě neprožívá žádné ponížení a strach, naopak baví se nebo je mírně našťavané.⁴¹ Pojem šikana poprvé zavedl pražský psychiatr Petr Příhoda. Petr Příhoda se poprvé o tomto problému zmínil v roce 1989.⁴²

Šikanování nastává, pakliže jedno dítě nebo skupina dětí říká druhému dítěti nepěkné a nepříjemné věci, bije ho, kope, vyhrožuje mu, zamyká ho v místnosti apod.⁴³

„Slovo šikana pochází z francouzského slova „chicane“, což znamená úmyslné týrání, obtěžování, sužování, pronásledování, byrokratické lpění na liteře, předpisů.“⁴⁴

Šikanu řadíme mezi patologické formy mezilidského soužití. Patří mezi formy syndromu CAN. Je to chování, které lze charakterizovat jako asociální.

Šikanu definujeme jako fyzické nebo psychické ubližování slabších jedinců silnějšími.⁴⁵ Cílem agresora je získat nad druhými osobami pocit převahy, moci, určité výhody.

„Šikana je nebezpečný sociálně patologický jev, při němž je omezována zejména osobní svoboda rozhodování. Šikana ponižuje lidskou důstojnost a čest, mnohdy je obětí ubližováno na zdraví či na majetku.“⁴⁶

Významný rys šikany se prokazatelně vyskytuje, jestliže spolužák agresora prosí, aby přestal, ale on prosby ignoruje a pokračuje ve svém špatném počínání.⁴⁷

---

⁴¹ ŠVEC, J. a kol. *Jak zlepšit vztahy v naší třídě*. Praha:Projekt Odyssea, 2007, str. 5

⁴² Tamtéž, str. 6

⁴³ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. str. 136

⁴⁴ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi. Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha:Portál, 1995, str. 90

⁴⁵ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. s. 26

⁴⁶ LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 6

„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit spolužákovi, ohrožit nebo zastrášovat jiného žáka, případně skupinu žáků.“⁴⁸

Šikana probíhá za podmínky opakovaného užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí z nejrůznějších důvodů bránit.⁴⁹

„Šikana= rakovina společnosti. Šikanu můžeme nazvat jako zákeřnou, agresivní a často smrtelnou chorobu skupinové demokracie, protože její virus napadá právě ty skupiny, jejichž členové by si logicky měli být rovni.“⁵⁰

„Šikanování je nebezpečně rozbujelou sociální nemocí ve společnosti, jejímž důsledkem je poškozování zdraví jednotlivce, skupin, včetně rodiny a společnosti vůbec.“

„Fenomén šikanování chápeme jako asymetrické, zpravidla opakované násilí mezi žáky. Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně, týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a chová se agresivně.“Pro šikanování se v alofonním světě používá bullying, popřípadě mobbing.⁵¹

Šikanování často neprovádějí nemocné a šílené zrůdy, ale normální kluci a holky.

4.1 Chápání šikany třemi praktickými pohledy

4.1.1 Šikanování jako nemocné chování.

Jeden žák úmyslně a opakovaně ubližuje spolužákovi a používá k tomu agresi. Tento způsob šikany je v praxi nejběžnější.

„Můžeme zde zařadit fyzickou agresi a používání zbraní“⁵²

---

⁴⁷ŠVEC, J, a kol. *Jak zlepšit vztahy v naší třídě*. Praha:Projekt Odyssea, 2007, str. 5

⁴⁸ LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 6

⁴⁹ LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 6

⁵⁰ SPÁLKOVÁ, D. *Postavme se šikaně*. Liberec: Alfa marketing, 2007, str.

⁵¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Učitel sekundární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého.2007, str. 71

⁵² tamtéž, str- 27

Tímto pojmem chápeme věšení oběti na lustr, škrcení oběti provazem, šálou, páskem až do ztráty vědomí, oběť je dušena polštářem, oběť je vystavena hromadnému kopání, hromadnému anonymnímu bití, oběť je mlácená kabelem, oběť je vystavena fackování, oběti nalepí žvýkačku nebo bonbón do vlasů, vylijí limonádu za krk.⁵³

„Patří zde slovní agresí a zastrašování zbraněmi.“⁵⁴

Oběti je vyhrožováno zabitím, zastřelením, umlácením, mučením, násilím, anonymně po telefonu. Agresoři oběti nadávají, vysmívají se jejich slabostem a handicapům, neúspěchům. Čekají na každou příležitost, kdy oběť udělá nějakou chybu. Vtipkují na úkor oběti a mají ironické zesměšňující poznámky.⁵⁵

„Dalším prvkem šikany jsou krádeže, ničení a manipulace s věcmi.“⁵⁶

Agresoři berou dítěti finance, trhají a ničí oblečení oběti, přivlastňují si nejrůznější věci oběti, oběť je agresory donucena půjčit svačinu.⁵⁷

„Zařazujeme zde násilné a manipulativní příkazy.“⁵⁸

„Oběť je nucena pít moč, limonádu, do které bylo napliváno, jíst jídlo z podlahy.“⁵⁹ Oběti je agresory přikázáno chodit všude vždycky poslední. Musí platit oběti výkupné, pracovat v dílně, v pracovišti agresora, donucena opakovat ponižující výroky, nacistické pozdravy a nosit cedule.⁶⁰

„Dalším prvkem je zraňování izolací „oklikou“ a „uměleckými“ výtvary“.⁶¹

---

⁵³ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách. Praha: Portál, 2001. str. 28*

⁵⁴ Tamtéž, str. 29

⁵⁵ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách. Praha: Portál, 2001. str. 29*

⁵⁶ tamtéž, str. 29

⁵⁷ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách. Praha: Portál, 2001. str. 29*

⁵⁸ tamtéž, str. 30

⁵⁹ tamtéž, str. 30

⁶⁰ tamtéž, str. 30

⁶¹ tamtéž, str. 30

Spolužáci oběť ignorují, neodpovídají na její pozdrav, na prosbu nereagují, dělají, že neslyší. Když si oběť přisedne ke stolu při obědě, všichni si štitivě odsednou jinam. Oběť se cítí odstrčená, nemá se o koho požádat o pomoc. Prakticky není možné, aby se těšila na spolužáky.⁶²

4.1.2 Šikanování jako závislost

Agresor skrývá vlastní strach a zároveň využívá strachu druhého. Objevuje se ve skupinách, kde jsou žáci rozdělení na slabé a silné. Vzniká pouto mezi agresorem a obětí. Oba se navzájem potřebují. Agresor přináší oběti pocit nadřazenosti a absolutní moci, připadá si jako „king“. Agresor je obětí ovládán. Stupňuje agresivitu a brutalitu a zdokonaluje taktiky vůči utrpení oběti. Následkem může být identifikace oběti s agresorem. Oběť bere agresora jako kamaráda a obdivuje ho. Poslouchá ho na slovo.⁶³

4.1.3 Šikanování jako porucha vztahů ve skupině.

„Šikanování není nikdy záležitostí pouze agresora a oběti.“⁶⁴ Často šikanováním trpí celá skupina. Vzniká porucha vztahů ve skupině. Šikana se většinou vyvíjí postupně jako nějaká nemoc. Poruchu vztahů ve skupině rozdělujeme do pěti stadií. Schéma zachycuje negativní proces, který křiví vztahy mezi členy skupiny. Pedagogové a rodiče si často myslí, že jsou k šikanování zapotřebí zvláštní podmínky např. přítomnost patologického jevu. Nikdo si neuvědomuje, že ve skutečnosti může být všechno jinak. Šikanér může být žák, který má samé jedničky a jeví se jako velmi slušné, vzorné dítě.⁶⁵

---

⁶² tamtéž, str. 30

⁶³ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál, 2001. str. 29

⁶⁴ tamtéž, str. 35

⁶⁵ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách. Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. Str.

65

4.2 Vývojové stupně šikany

4.2.1 První stadium je zrod ostrakismu. „Jde o mírné převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře – je neoblíbený a není uznáván.“⁶⁶ Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu triky, dělají na jeho účet legrácky.“ „Dochází k izolaci postiženého jednotlivce, Dítě – oběť nemá žádné kamarády a nikdo jej nebere vážně.“⁶⁷ Oběť je zesměšňována a má hanlivou přezdívku např. smrad'och., bečka, tlust'och apod.⁶⁸

4.2.2 Druhé stadium je fyzická agrese a přitvrzování manipulace. „Agresor zjišťuje situaci, kam až může zajít. Zkouší postupně přitvrzovat. Manipulace nabývá podoby tělesných útoků. Později agresor zjišťuje, že mu toto jednání přináší nejen pocit uspokojení, ale i obdiv a respekt ostatních dětí.“⁶⁹ Další projev je v náročných situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizování žáci instinktivně sloužit jako jeho ventil. Spolužáci si na oběti odreagovávají své nepříjemné pocity například z očekávané písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z chození do školy. Nejhorší to bývá od středy do pátku. Žáci jsou ke konci týdne už unavení, proto si vyrývají na druhých spolužácích zlost. Druhým způsobem může být to, že se ve škole sejdou výrazně agresivní jedinci, kteří násilí využívají pro uspokojování svých potřeb. Tyto děti baví někomu ubližovat. Pociťují to jako slast.⁷⁰ „Když je imunita skupiny vůči šikaně nějakým způsobem oslabena, jsou pokusy o šikanování tolerovány a je téměř jisté, že násilí v nějaké podobě zakoření.“⁷¹

4.2.3 Třetí stadium klíčový moment – vytvoření jádra. „Sympatizující jedinci se spojí s agresivními a vymyslí spolu strategii výběru oběti.“⁷² Šikana nabývá na organizovanosti. Rozdělení rolí je již pevné. Pokud se nyní nevytvoří silná pozitivní skupina, která vytvoří

---

⁶⁶ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách.* Praha: Portál, 2001. str. 36

⁶⁷ LOVASOVÁ, L. *Šikana.* Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 7

⁶⁸ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách.* Praha: Portál, 2001. str. 36

⁶⁹ LOVASOVÁ, L. *Šikana.* Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 7

⁷⁰ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách.* Praha: Portál, 2001. str. 37

⁷¹ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách.* Praha: Portál, 2001. str. 37

⁷² LOVASOVÁ, L. *Šikana.* Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 7

předpoklady, aby se šikanování stalo normou celé skupiny.⁷³ Tento okamžik je rozhodující, zdali se počáteční stádium přehoupne do stadia pokročilého. Někdy vznikne křehká rovnováha mezi dvěma nejsilnějšími podskupinami a násilí se dočasně zastaví. Dle zkušeností Michala Koláře se silné skupiny charakterově slušných žáků příliš často ve škole nevyskytují. Toto je jedna z příčin, která umožňuje bujení choroby.⁷⁴

4.2.4 Čtvrté stádium: většina přijímá normy agresorů (mlčící většina).

„Dochází k přijetí požadavků agresorů, chování této skupiny se stává pevným bodem pro ostatní děti, které jim ze strachu naslouchají, případně přisluhují. Hlavní roli hraje strach, že pokud by zůstali stranou, můžou na sebe upoutat pozornost.“⁷⁵ U členů skupiny dochází k vytvoření alternativní identity, která je zcela poplatná normám vůdců. To, co hlásají pedagogové, ustupuje zcela do pozadí. Mírní a ukáznění žáci se začínají chovat krutě. Všichni se aktivně účastní týrání spolužáka a prožívají přitom uspokojení.⁷⁶

4.2.5 Páté stádium totalita neboli dokonalá šikana. „Šikana slouží jako předmět zábavy pro celou skupinu, která agresory za pobavení odměňuje potleskem. V tomto stadiu lze poukázat na psychickou manipulaci ve velmi propracované podobě. Jestliže je oběť vyvolána k tabuli, při prvních slovech třída propuká ve smích.“⁷⁷ To se projeví na výkonu dítěte u tabule. Žák samozřejmě nedostane známku, kterou by si opravdu zasloužil. Očekávání třídy je vrcholovitě naplněno.⁷⁸ Tomu pomáhá pedagog, který nevědomě ironizuje. Tento nejvyšší stupeň dokonalosti najdeme ve věznicích, vojenském prostředí a výchovných ústavech pro mládež. V mírnější podobě se vyskytuje ve školách.⁷⁹

---

⁷³ tamtéž, str. 7

⁷⁴ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách.* Praha: Portál, 2001. str. 37

⁷⁵ LOVASOVÁ, L. *Šikana.* Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 7

⁷⁶ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách.* Praha : Portál, 2001. str. 39

⁷⁷ LOVASOVÁ, L. *Šikana.* Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 8

⁷⁸ Tamtéž, str. 8

⁷⁹ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách.* Praha: Portál, 2001. str. 39

5. Charakteristika agresora a oběti

5.1 Charakteristika agresora

„Iniciátory šikany bývají jedinci starší, po stránce fyzické vyspělejší, popř. sociálně narušené osoby. Agresor je nejčastěji disharmonická osobnost.“⁸⁰

Mohou pocházet z rodin, kde se otec a matka dopouštějí fyzického nebo citového násilí. Ukazuje se, že rodiče bývají tolerantnější k agresivnímu chování. Preferují násilně řešení problémů na úkor jiných způsobů vyrovnávání se s konflikty, spory a potížemi.⁸¹

„Podle autorky Vavřečkové je agresor většinou sebejistý, neúzkostný a sociálně pružný jedinec. Tvrdí, že je rozšířený omyl, že agresor trpí pocity méněcennosti. Této autorce odporuje Hemmut Erb, který tvrdí: „Čím větší problém má mladík s pocitem vlastní hodnoty, tím více se bude předvádět a vytahovat a tím větší bude jeho sklon v násilí.“⁸² Lidé, kteří jsou na první pohled velice suverénní, ale právě oni mohou mít ve skrytu duše strach, který se snaží zastřít hrubým a násilným chováním.“⁸³

Agresory netrápí žádné vědomé pocity, že někomu ublížili. Trest, který je jim udělen, vnímají jako křivdu. Úcta k člověku je jim cizí a porozumět utrpení a bolesti bližního je nad jejich možnosti. Chovají se ke svým obětem jako by to byly věci. Agresoři svou oběť hodnotí jako méněcennou bytost. Na jedince, který je bezcenným, není třeba brát ohled.⁸⁴

Šikanující děti mají v sobě zkompenzovanou typickou touhu ovládat druhé a bezohledně se prosazovat. Ublížování jim přináší radost. Agresivita těchto dětí představuje sklon překračovat určitou skupinu pravidel soužití mezi lidmi. Je spojena se sklonem ničit věci ze zlomyslnosti nebo pro zábavu, nerespektovat soukromé vlastnictví a podvádět. Jejich svědomí je zakrnělé. Určitou roli hrají temperamentové dispozice, vznětlivost a impulzivita. Jestliže se k těmto faktorům připojí špatná výchova, nedostatek zájmu, citový chlad, ponižování, lhostejnost,

---

⁸⁰ Tamtéž, str. 43

⁸¹ Tamtéž, str. 43

⁸² BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. s. 44

⁸³ Tamtéž, str. 44

⁸⁴ Tamtéž, str. 44

nepřátelství, kruté tělesné tresty ze strany rodičů, může vzniknout agresivita dítěte. Dítě se vytváří toleranci vůči tělesnému násilí.⁸⁵

Agresory mohou být chlapci i dívky. Chlapci si vybírají někdy z řad obou pohlaví, ale dívky častěji ubližují dívkám.⁸⁶

5.2 Typologie agresorů

1. Agresor je hrubý, fyzický

Jedinec k týrání využívá převahu. Je pravděpodobné, že doma od svých rodičů zažívá stejné věci např. je nepřiměřeně trestán, většinou bitím a těžkými úrazy. Oběti ubližuje stejným způsobem, jakým mu je doma ubližováno. Agresor může pocházet z rodiny, kde nejsou nastolena jasná pravidla. Dítě by mělo vědět, co se smí a co se naopak nesmí. Stává se, že rodič trestá a chválí podle nálady. Tento způsob hodnocení používají i někteří pedagogové. Pedagog si vybere žáka, na kterém vidí chyby, přestože žádné chyby nemá. Na jiném žákovi tyto chyby nevidí.⁸⁷

2. Agresor jemný, kultivovaný

Agresor se k dospělým lidem a učitelům chová velmi slušně. Třídní učitel ho navrhuje na předsedu třídy. Jakmile učitel je v nedohledu, spouští poměrně tvrdou šikanu. Nikdy neubližuje oběti sám. Agresor je v domácím prostředí pod přísným dozorem, plní poslušně příkazy rodičů. Díky tomuto psychickému nátlaku, agresor ubližuje druhým.⁸⁸

3. Agresor srandista

Agresor je oblíbený u učitelů. Tento typ člověka si nepřipouští žádnou zodpovědnost a žádné starosti. Dokáže zabodovat u spolužáků i v těch nejnudnějších

---

⁸⁵ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi. Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995, str. 95

⁸⁶ Tamtéž, str. 45

⁸⁷ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009, str. 136

⁸⁸ Tamtéž, str. 136

vyučovacích hodinách tím, že pronáší různé vtipy. Pokud ho učitel přistihne, že někomu ubližuje, obhajuje se, že to byla jenom legrace a pedagog mu uvěří.

Rodina dítěte se chová podobným způsobem. Učí dítě, aby si nedělalo s ničím velké starosti. Tito lidé často parazitují na autoritě učitele.⁸⁹

4. Agresor spouštějící ekonomickou šikanu

Agresor pochází z velmi zámožné rodiny. Rodiče často preferují nadbytek materiálních věcí, potomka maximálně podporují, aby měl nejlepší výsledky.

Rodiče často zapomínají na porozumění a lásku. Děti mají všechno hned. Nemusí na nic dlouho čekat. Nenaucí se vážit si věcí, protože neznají hodnotu. Tyto děti častěji kolísají při navazování mezilidských vztahů.⁹⁰

5.3 Charakteristika tyrana podle Terence Webstra Doyle

1. „Výraz obličeje – zlostný, panovačný, zamračený a chladný
2. Řeč těla – projevy síly a hrozby, zdvihání nebo bušení pěstí, hrubá gesta prstů, ruce v bok, rozkročené nohy, vypnutý hrudník,
3. Slovní projev – útočná slova, příkrá, zlá. Slova, která uráží, děsí a uvádí lidi do rozpaků – smradloch, brejlovec apod.
4. Chování – rezervovanost, projevy nepřátelství, násilné hrozby“⁹¹

Tyrani mívají mnoho tváří. Mohou sem patřit:

Extrovertní tyrani – otevření, agresivní, aktivní a výřeční. Zajímají se spíše o věci, které jsou mimo jejich osobu. Mívají v dospělosti potíže.⁹²

Introvertní tyrani – nestojí o uznání, podřizují se společnosti. Říkají správné věci ve správný čas. Získávají moc na základě vychytralosti a klamu.⁹³ „Zařazujeme

---

⁸⁹ Tamtéž, str. 136

⁹⁰ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. str. 136

⁹¹ DOYLE, W T. *Proč mě pořád někdo šikanuje. Jak zvládat malé tyrany*. Praha: Pragma, 2002. str. 36

⁹² Tamtéž, str. 19

⁹³ DOYLE, W T. *Proč mě pořád někdo šikanuje. Jak zvládat malé tyrany*. Praha: Pragma, 2002. str. 19

⁹³ Tamtéž, str. 19

zde např. tyrana supermana, premianta, filmová hvězda, mozek, rocker, hippie, vlastenec, zbožný, finanční, předsudkář, fňukal.“⁹⁴ Zoufale touží vyniknout, řeknou cokoli, aby dostali, co chtějí.

5.4 Charakteristika obětí

Obětí se stává slušný žák, který dodržuje školní řád a ze zásady odmítá dopouštění se násilí na druhé osobě. Oběť bývá mladší a menší než agresor. Tyto děti mají menší schopnost se bránit.⁹⁵

Podle Drtilové můžeme oběti rozdělit do tří skupin. Do první skupiny zařazujeme slušné žáky, kvalitní, nositelé toho, co dobrého civilizace přinesla. Druhou skupinou jsou lidé z vyšší hladiny úzkostí. Třetí skupinu tvoří děti neagresivních nebo příliš úzkostných rodičů.⁹⁶

Podle Vavřečkové se obětí může stát jedinec, který odmítá tělesné násilí, má sníženou sebedůvěru a sebeúctu, zvýšenou citlivost, bojácnost a nedostatek kamarádů, který je neschopen se bránit, odlišuje se od skupinové normy a není v kolektivu oblíbený. Oběti se mohou odlišovat v projevech, etnické příslušnosti, přecitlivělosti na svůj nedostatek. Obětí může být handicapované dítě a dítě, které se liší v kultuře. Nejvýraznější odlišností bývá nějaký výrazný tělesný, kosmetický nebo povahový handicap oběti. Dítě je vzhledově, sociálně či fyzicky handicapované. Patří zde lidé asteničtí, neobratní, slabí, úzkostní, plaší, a neurotický. Další spektrum šikany může být ekonomického původu. Děti jsou trýzněné, protože jejich rodiče nemají dostatek peněz, např. na značková oblečení. Nemohou si dovolit koupit dítěti to, co mu může koupit rodič, který má dostatek financí.⁹⁷

---

⁹⁴ Tamtéž, str. 20

⁹⁵ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. s. 46

⁹⁶ Tamtéž, str. 46

⁹⁷ Tamtéž, str. 47

5.5 Typologie obětí

1. Oběť na první pohled

Děti vysílají do okolí signál slabosti. Tyto děti jsou slabé, vytáhlé, mívají zvláštní barvu vlasů, na svém obličejích zrcadlí slabost a bojácnost. Neumějí se ve třídě prosadit. Často sedí osamoceni. Mohou to být děti, které jsou od raného dětství matkou příliš ochraňovány. Matky dávají dětem najevo, že okolní svět je nebezpečný. Trnou každým dnem hrůzou, aby se jejímu dítěti nic nestalo.⁹⁸

2. Oběti setrvávající dlouhou dobu pod ochrannými křídly matek nebo babiček.

Rodiče si nechtějí připustit, že jejich děti dospívají. Patří zde matky, která ještě po pololetí v první třídě doprovází své dítě do školy. Toto chování provokuje další spolužáky, protože oni doma slýchávají, že jsou samostatní a velcí.⁹⁹

3. Handicapované děti

Tito žáci jsou velice snadné oběti pro agresora. Tento problém nastává s dnešní integrací postižených dětí do základních škol. Škola by měla být velmi dobře připravená, aby nedocházelo k podobným záležitostem.¹⁰⁰

4 Učitelské děti

Dochází k šikaně za podmínky, jestliže rodič učí na stejné škole, kterou navštěvuje jeho dítě. Tyto děti se musí ve škole chovat slušně. To, co projde jiným dětem, v tomto případě neexistuje. Rodič se okamžitě dozví, co dítě provedlo.¹⁰¹

---

⁹⁸ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. str. 137

⁹⁹ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. str. 137

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 137

¹⁰¹ Tamtéž, str. 138

5.6 Charakteristika oběti podle Terence Webstra Doyle

1. „Výraz obličeje- ustrašený, bázlivý, stydlivý, křehký, slabý, smutný a lítostivý.
2. Řeč těla – paže svěšené ochable podél těla, pokleslá ramena, třes, skloněná hlava, chvějící se nohy, špičky nohou obráceně k sobě, pohled sklopený dolů
3. Slovní projev- prohlášení typu- Dám ti cokoliv, abys mě nezbil, řeknu to na tebe mamince,
4. Chování - stydlivé, tiché, nadměrně ohleduplné jednání, neupoutává pozornost na vlastní osobu.“¹⁰²

---

¹⁰² Webster-Doyle, T. *Proč mě pořád někdo šikanuje. Jak zvládat malé tyrany*. Praha: Pragma, 2002. str. 36

6. Příčiny šikanování ve škole

Existuje mnoho příčin, které šikanu vyvolávají. Zahrnují se tu osobnostní rysy obětí a agresorů. Poté jsou tu zařazeny podmínky týkající se prostředí školy – sociální, kulturní a prostředí uvnitř školy- klima školy, složení žactva apod. Podhoubí spočívá v osobnostních rysech šikanujícího a oběti, lhostejností okolí a sociální atmosféře. Vavrečková předpokládá, že zde patří nepreventivní prostředí, nevhodné klima sociální skupiny, absence výchovného vedení a právního postihu či anonymita prostředí.¹⁰³

Hlavní příčinu tvoří podmínky, ve kterých se současná mladá generace nachází.

Nejčastější příčina je snaha vypadat mužně např. ukázat že jsem tvrdý chlap nikoli změkčilá bábovka, touha po moci, přání ovládat druhého, motiv krutosti, zvědavost, frajeřina, nuda a s tím spojená touha po senzaci a vzrúšu.¹⁰⁴

Na projevech agresivity nesou svůj podíl i dívky, protože dávají přednost silnějším, často příliš suverénním typům před skromnějšími mládenci.¹⁰⁵

Zdrojem nevyrovnanosti může být nedostatek pohybu, nesprávná výživa, těsné soužití lidí na malém prostoru, život ve městě, přemíra podmětů z okolního prostředí (televize, počítač, video, DVD,mp3, mp4.).¹⁰⁶

Příčina může být v moderním trvalém stresu, která nás obklopuje každý den. Dnes existuje více agresivních dětí. Násilí se stále více používá svévolně a záměrně.

Mezi současnou agresivitou a šikanou najdeme subklinickou deprivaci. Je to reakce na domácí a školní frustraci. Frustrace je subjektivně nepříjemný stav selhávání na cestě za uspokojením některé potřeby. Jedinec může usilovat o dosažení důležitosti, chce prožít úspěch, snaží se dosáhnout respektu sociálního okolí, ale může doufat i v to, že získá přátelství a lásku.¹⁰⁷

Šikana často vzniká, protože nejsou uspokojeny nebo deformovány základní potřeby dítěte – např. potřeba lásky, komunikace, nenaplněná potřeba do určitého společenství.

---

¹⁰³ BENDL, S. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003, str. 50

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 51

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 51

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 54

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 57

Další příčinou je malá stimulace vytvoření pozitivních životních cílů, nedostatečně rozvinutá schopnost dětí žít zdravým způsobem ve skupině, ve společenství s hodnotnými mezilidskými vztahy.¹⁰⁸

Děti často napodobují své rodiče. Kopírují jejich násilné jednání vůči druhým.

Šikanu často vyprovokují nevědomky učitelé, kteří tvoří různé vtípky na adresu oběti. Učitel hraje poměrně velkou roli. Může zde jít ze začátku o maličkosti. Stačí, když učitel upozorňuje neustále na chyby žáka, tímto činem vyvolává třídní zájem. Žáci si začínají všimnout dalších jeho chyb.¹⁰⁹

Žáci si často všimají maličností, jaké nosí oblečení – dívají se i na značku ponožek, sledují chování žáka, stačí se lišit některými názory, v dívčím kolektivu jsou to názory na volbu partnera, názory na rodiče, kamarády, názory na náboženství, kulturu, vzdělání a kosmetiku.

Mezi chlapci se často mluví o sportu. Žáci se dívají, kdo má jakou hokejku na florbal, jaké mají boty do tělocviku, dres, výkony v tělesné výchově, znalosti ze sportu, názory na vzdělání apod. Toto jsou další nejčastější příčiny šikany.

6.1 Příčiny šikanování podle Lenky Lovasové

1. Tlak kolektivu – jedinec je nucen, aby se choval, tak jak společnost očekává, např. chlapec má být mužně tvrdý, nemá se bát ránu dostat a v případě potřeby dát
2. Touha po moci – přání ovládat druhého ať už za účelem prospěchu či uspokojení vlastního ega
3. Motiv krutosti – vidět někoho trpět působí jedinci potěšení, aniž by se jednalo o jedince se sklony k sadismu. Při šikaně je tento prvek šikany uspokojen.
4. Zvědavost, experiment- týrání funguje do určité míry jako pokus. Agresor je zvědavý a zkouší, jak bude jedinec reagovat na ponížení a bolesti, jak se projeví jeho strach.

---

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 56

¹⁰⁹ BENDL, S. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003, str. 57

6.2 Příčiny podle Dáji Spálkové

1. „Špatná výchova v rodině, špatný vzor, násilí, nezáměr rodičů, nedostatek času na děti
2. Nedostatek lásky, pozornosti ze strany rodičů, sociální rozdíly a závist
3. Vliv médií, akční filmy, TV, brutální počítačové hry
4. Nedostatek zájmových aktivit, špatné zájmy, nuda, hloupost, hrubost, agresivita, slabost, citlivost, plachost, neschopnost se bránit
5. Lhostejnost a nevšímavost okolí
6. Nedostatek kontroly, mnoho dětí bez dozoru, party, kolektiv
7. Špatná komunikace mezi dětmi a dospělými
8. Špatný přístup učitelů, malí pravomoci a špatné postavení vyučujícího,
9. Malé vědomí o šikaně a jejích důsledcích, strach to oznámit, nedůvěra dospělých, falešná kamarádství „¹¹⁰

Další příčinou mohou být přístupy pedagogů. Problém nastává v tradičním pedagogickém stylu. Pedagog spoléhá pouze na své schopnosti, názory a postřehy. Pedagog, který spoléhá pouze na svou sílu, dostane strach, jestliže se naskytne situace konfliktu s agresorem před třídou. Tento učitel se bojí, že ho nikdy při výstupu nepodpoří. Ve skupině převažuje jednostranná komunikace. Žáci si najdou vždy v řadě silných učitelů slabší článek. Tento styl podporuje vznik táborů „my“ a „vy“. Při tomto rozdělení není možné, aby si skupiny dětí navzájem věřili. Objevuje se zde vzdálenost mezi normami, hodnotami, postoji, které uznává učitel, a normami, které uznávají žáci. Taková situace neumožňuje pedagogovi nahlédnout do skrytého života skupiny v jeho třídě. Demokratický způsob řízení výuky dovoluje přiblížit formální a neformální strukturu ve skupině.¹¹¹

Další možnou příčinou je rodina. Rodiny agresorů selhávají v naplňování citových vazeb. Nezajímají se o duchovní a mravní hodnoty. Některé děti žijí bez otce, proto jim chybí mužský vzor nebo se objevuje silná dominantní matka a submisivní otec. Další skupinou jsou neurotické

---

¹¹⁰ SPÁLKOVÁ, D. *Postavme se šikaně*. Liberec- Alfa marketing .os, 2007. Str. 45

¹¹¹ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách. Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. Str. 62,63

rodiny. Některé oběti popisují své rodiče jako nepřátelské, tvrdé, kritické a znevažující jejich důstojnost.¹¹²

Na dnešní agresi má vliv také společnost a její zásady. Po roce 1989 došlo k rozpadu totalitních struktur. Nové demokratické struktury se budují pomalu. Po tomto roce nebyla jasná pravidla. Do popředí se dostala morálka západu. Po listopadové revoluci se objevily tendence vybit se na obětním beránkovi. Šikany byly velmi brutální.¹¹³

V současné době mají na děti velký vliv média. V televizích se objevují odpoledne filmy, které nejsou přístupné pro děti, pakliže se děti na ně dívají. Prodávají se počítačové hry, které obsahují velké množství agrese a násilí. V dnešní produkci je minimálně zobrazený soucit, bolest, utrpení a pocit viny.¹¹⁴

---

¹¹² Tamtéž, str. 64

¹¹³ Tamtéž, str. 64

¹¹⁴ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách. Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. Str. 65,66

7. Následky šikanování

Šikanování způsobuje obětem psychické a fyzické utrpení, které lze těžko zprostředkovat někomu, kdo něco podobného nezažil. Děti mívají trvalé následky somatické, psychické a sociální. Agresor, kterého nikdo nezastaví, se časem stane „charakterových mrzákem“. Upevní se u něj antisociální postoje a celková připravenost pro trestnou činnost.¹¹⁵

„Agresor neměl možnost pocítit cílu společnosti ve vynucování obecných pravidel správného chování vůči bližním. Žáci, kteří se přímo neúčastní šikanování, ale jsou svědky krutého bezpráví, ztrácejí iluze o společnosti, která každému člověku měla zajistit ochranu proti jakékoliv formě násilí.“¹¹⁶

Tito žáci podobným způsobem přistupují k násilí a k porušování zákona ve svém dalším životě. Zůstávají zcela pasivní, protože ví, že se nikdy nic nevyřeší.¹¹⁷

7.1 Důsledky pro agresory

Agresoři se stávají členy pochybných part. Začlenění se do marginálních sociálních skupin, které mají v dospělosti mnoho konfliktů se zákonem než ostatní.¹¹⁸ Foerster tvrdil:

„Myslím, kdo má co činiti se slabými a bezbrannými, je vždycky v nebezpečí, že z něho vyřítí se všechny divoké a hrubé pudy i vášně, poněvadž nemají protikladu lidí stejně silných, kteří ničeho nestrpí.“¹¹⁹

7.2 Následky u oběti

Nejvíce jsou šikanováním poškozeny oběti. Závažnost poškození závisí na tom, jakého stupně šikana dosáhla a zdali trvala krátkodobě nebo dlouhodobě. Důležitou roli hraje obranný systém dítěte. U oběti dochází ohrožení somatického a psychického zdraví. Somatické projevy

---

¹¹⁵ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách. Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997, str. 67

¹¹⁶ Tamtéž, str. 67

¹¹⁷ Tamtéž, str. 67

¹¹⁸ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 39

¹¹⁹ FOERSTER, F. W. *Sebevýchova mládeže*. Nákladem překladatele E. Fialy, s. a. str. 250-251

zahrnují poruchy spánku, svalovou tenzi, snížení imunity, větší sklon k prožívání bolesti a celkové nepohody. Oběť může trpět posttraumatickou stresovou poruchou. Hlavní příznaky posttraumatické poruchy - vynořují se opakované stresové vzpomínky na události. Zpravidla se postižení vyhýbají podnětům, které připomínají zraňující událost. Postižené oběti se snaží vyhnout jakémukoliv rozhovoru na událost, vyhýbají se místům, lidem, kteří událost připomínají. Nejsou schopni si vyvolat v paměti důležité okolnosti svého duševního poranění. Často se odcizují od lidí, mají zúžený rozsah citového života. Provází je pocit nedůvěry v lepší život, v budoucnost, manželství. Pokud porucha trvá déle, jak 4 týdny může být příčinou klinických obtíží. Jestliže trvá déle méně 3 měsíce, označuje se jako akutní. Jestliže trvá delší dobu, přechází do chronického stavu.¹²⁰

7.2.1 Následky obětí počátečních stupňů šikanování

Děti bývají dlouhodobě a trvale frustrováni. Žák se necítí ve škole dobře. Jeho vztah ke škole je negativní. Způsobuje šikanovaným jedincům poruchy sociální a osobnostní adaptaci. Vyskytuje se u nich nepozornost ve vyučování, zhoršení prospěchu, tendence k nadměrnému omluvené absenci, tendence k záškoláctví, poruchy sebehodnocení, nejistota a přítomný strach. Počáteční stadia šikany zanechávají bolestivé stopy ve formě psychosomatických potíží. Některé trápení v budoucnosti může mít následek z minulosti. V práci narazíme na šéfa, který nám chováním připomíná agresora, který nám ubližoval ve škole.¹²¹

7.2.2. Následky obětí pokročilých stupňů šikanování

U těchto pokročilých stádií jsou velmi závažné důsledky. Mohou mít celoživotní charakter. V nejhorším případě vyřeší svůj problém oběť sebevraždou. Při dlouhodobém šikanování oběti se u ní projevuje strach ze zabití, skutečný strach o život. Trpí poruchami spánku a nočními děsy. Trpí psychosomatickými potížemi např. únavou, nevolností, bolesti hlavy, bolesti břicha, zad, dusivými astmatickými záchvaty. V dalších případech dochází ke

---

¹²⁰ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 37

¹²¹ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách. Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997, str. 70

zhroucení oběti. Není schopna pokračovat ve studiu ani přefazení do jiné školy. Dochází u ní k těžké poruše sebehodnocení. Její duševní poranění je hluboké. Tyto děti se často po přechodu na jinou školu stávají znovu oběťmi šikany. Po odchodu ze školy je těžké se k těmto dětem přiblížit. Často se nikomu nevěří.¹²²

Poslední následky nejbrutálnějších šikany nám mohou připomínat syndrom vyhlazovacích táborů. Jejich znaky se vyskytují na podobné bázi způsobující chronické depresivní stavy, poruchy přizpůsobivosti, poruchy vývoje osobnosti.¹²³

---

¹²² Tamtéž, str. 68, 69

¹²³ Tamtéž, str. 69

8. Nejčastěji používané metody

Prvním krokem k řešení šikany je připustit si, že šikana může na škole existovat. K objevování a řešení šikany slouží mnoho nástrojů.

8.1 Metoda pozorování

„Odhalit šikanu znamená v první řadě více se dívat kolem sebe, více si všímat dění ve třídě, o přestávkách a chování jednotlivých žáků.“¹²⁴ V silách učitele není kontrolovat a zaznamenat. Někteří učitelé se zaměří na pozorování potenciálních agresorů a obětí. Abychom správně zvolili preventivní strategii, je potřeba znát místo, čas, situaci a podmínky, za kterých dochází k šikanování. V rámci pozorování se zaměřujeme na přímé ale také nepřímé znaky šikanování. Nejdůležitějším faktorem je schopnost učitelů poznat, že je žák šikanován. Mezi přímé znaky patří „posměch, nenávistná kritika, pohrdavý tón, hrubé žerty, pokořující přezdívky, nátlak na žáka, rvačky, kopání a rány apod.“¹²⁵ Do nepřímých znaků můžeme zařadit, že žák nemá kamarády ve třídě, je neustále smutný, má poničené pomůcky, před vystupování před třídou je ustrašené. „Čím více příznaků pozorujeme, tím je větší pravděpodobnost, že máme, co dělat se šikanou.“¹²⁶ Podstatný je současný výskyt většího počtu uvedených příznaků.¹²⁷

8.2 Rozhovor

Prvním krokem vyšetřování je rozhovor s informátory a oběťmi o vnějším obrazu šikanování. Důležitost rozhovoru pro odhalování je většinou zanedbatelná. Význam rozhovoru spočívá v paralyzování jejich agrese vůči bližním. Rozhovor probíhá nejdříve s informátory obětí, svědky, kontronatace svědků a agresorů, nikoli konfrontace oběti a agresora.

---

¹²⁴ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 87

¹²⁵ Tamtéž, str. 87

¹²⁶ Tamtéž, str. 88

¹²⁷ Tamtéž, str. 88

8.3 Naslouchání

„Učitel v roli „vrby“ se stává diagnostickým terapeutickým prostředkem zároveň.“¹²⁸

Velmi důležité je, aby žák pociťoval důvěru k nějaké dospělé osobě a popovídal si s ním o problémech, které ho trápí. Statistické údaje potvrdily pravý opak. Žáci se učitelům svěřují minimálně. Na některých školách se můžeme setkat s učitelem, který slouží jako „profesionální vrba“. Může se jim stát školní psycholog, moped, sociální pedagog, který má stanové úřední hodiny. Ideálním učitelem je člověk, kterému se žáci mohou svěřit s jakýmkoliv problémem. Žáci musí cítit, že se jim učitel snaží pomoci a poradit. Spousta dětí se potřebuje vypovídat a jsou šťastné, že jim někdo naslouchá.¹²⁹

„Vhled do duše dítěte nám umožní připravit si půdu pro přátelský nenucený rozhovor a o jeho ideálním světě, osobních vzorech, ale i problémech, což může napomoci zmírnit jeho pocit ztroskotání a frustrace.“¹³⁰

8.4 Dotazník

Dotazníky jsou nejběžnějším nástrojem pro sběr dat. Skládá se z několika otázek, jejímž cílem je zaměřit se na názory a fakta od respondentů. Dotazník by měl být formulovaný srozumitelně, přehledně se snadnou orientací a jazykově korektní. Dotazníky, které se zaměřují na odhalování agresorů a obětí šikany jsou depistážní dotazníky pro zachycení alarmujících signálů a sociometrické šetření.¹³¹

8.5 Sociometrické šetření

„Sociometrické metody se zabývají zjišťováním sociálních vztahů ve skupinách.“¹³² Zkoumají sociabilitu jednotlivce a skupin. Patří zde deskriptivní metody. Zjišťuje a popisuje výsledky, ale málo vypovídá o motivaci a příčinách vztahů. Mezi základní sociometrické metody patří průzkum. Sociometrické metody se zabývají zjišťováním názorů členů skupiny a vlastním postavením ve skupině. Existuje řada variant sociometrického šetření. Nejčastěji používané techniky:

a) technika „hádej kdo“ Jde o odhalení osoby, na kterou se stahuje popis.

---

¹²⁸ Tamtéž, str. 88

¹²⁹ BENDL S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 89

¹³⁰ Tamtéž, str. 89

¹³¹ Tamtéž, str. 94

¹³² Tamtéž, str. 94

- b) technika odhadu času. Členové skupiny mají uvést, který čas by chtěli trávit se skupinou a který ne.
- c) Technika preferenčního záznamu. Člen skupiny ohodnotí a odstraní členy skupiny podle bodů.
- d) Sociometrický test. Je určený k diagnostikování emocionálních vazeb, tj. vzájemných sympatií a antipatií členů skupiny.¹³³

Ve školním prostředí lze použít standardizované metody nebo vlastní dotazník, který si učitel vypracuje. Používají se otázky, které zjišťují sociopreferenční vztahy. Získané údaje znázorníme graficky v podobě sociogramu. Nejpoužívanější dotazník je SO-RA-D. Sorad zkoumá vztahy mezi žáky a osobností charakteristiky žáků. Sorad je jednou z propracovaných metod, jejíž závěry obsahují pevnější a ověřitelnější vztah k sociální a osobnostní realitě než dotazníkové šetření.¹³⁴

---

¹³³ Tamtéž str. 94

¹³⁴ Tamtéž, str. 95

9. Jak poznáme, že je dítě obětí šikany

Abychom správně diagnostikovali šikanu, musíme znát prokazatelné znaky, které nám umožní pokračovat v dalším vyšetřování.

K správnému diagnostikování musíme znát přímé a nepřímé znaky šikany. Do přímých znaků bychom mohli zařadit posměšné poznámky na adresu dítěte, pokořující přezdívky, nadávky, ponižování, hrubé žerty, kritiku dítěte, výtky pronášené nenávisťným tónem, příkazy dostávající od jiných dětí, honění strkání, šťouchání, rány, kopání, rvačky apod. Za nepřímými znaky můžeme označit, když dítě bývá o přestávkách často samo, ostatní o něj nejeví zájem, vyhledává blízkost učitelů, působí smutně a depresivně, nešťastně, zhoršuje se mu prospěch, jeho věci jsou poškozené apod.¹³⁵

9.1 Varovné signály podle Michala Koláře

1. „Žák vchází do třídy až s učitelem, nenápadně postává o přestávce u kabinetu, přichází pozdě do hodiny, vždy chodí všude jako poslední
2. Projevy outsidera. Dítě je osamocené, s nikým se nebaví, nemá kamaráda.
3. Nepříznivý emoční stav. Dítě je stísněné, má smutnou náladu, působí nešťastně a ustrašeně.
4. Nechodí na tělocvik, vždy zůstává ve třídě, má nadměrnou omluvenou absenci
5. Náhle se mu zhorší prospěch, nesoustředí se při vyučování
6. Žák je okázale přehlížen, odmítán, izolován
7. Projevy nerovnoprávnosti. Dostává povýšené příkazy a snaží se jim vyhovět
8. Přátelské vtipy a kanadské žertíky
9. Ponižování a zesměšňování. Třída se směje při neúspěchu žáka před tabulí.
10. Žák má negativní přezdívku“¹³⁶

Rodiče by měly věnovat pozornost každé náhle změně, která dítě provází. Pavel Říčan poukazuje na tyto faktory:

1. „Dítě nenavštěvují doma spolužáci nebo kamarádi

¹³⁵ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi. Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995, str. 48

¹³⁶ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, str. 109

2. Dítě nemá ani jednoho kamaráda, s kterým by trávil volný čas
3. Dítě nechodí na návštěvu k jiným dětem.
4. Nemají chuť chodit do školy.
5. Dítě se často v noci probouzí.
6. Dítě chodí pravidelně ze školy hladové.
7. Dítě ztrácí zájem o učení
8. Dítě neustále žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody
9. Často ztrácí osobní věci
10. Dítě se zůstává doma víc než obvykle

9.2 Postup při vyšetřování šikany

Existují dva typy vyšetřování šikany.

První typ - používá se v rámci tradiční pedagogické odbornosti. Nazývá se „strategie první pomoci“. Hovoříme o strategii lokální a vnější. Patří zde specifické šetření a vyšetřování vybraných žáků.¹³⁷

Druhý typ – je strategii vnitřní a globální. Patří zde speciální sociometrické šetření celé skupiny, vyšetřování všech žáků. Tímto postupem se řeší vyšetřování pokročilých šikan. Takové šetření vyžaduje vysoce odborné a psychologicky tvrdší postupy. Používají se metody kriminalistického výslechu.¹³⁸

Zaměříme se na první typ vyšetřování „*strategii první pomoci*“.

Schéma strategie první pomoci:

1. „rozhovor s informátory a oběťmi

---

¹³⁷ Bendl, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 89

¹³⁸ Tamtéž, str. 60

2. nalezení vhodných svědků
3. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
4. zajištění ochrany obětí.¹³⁹

Musíme najít pomocí rozhovoru odpovědi na tyto otázky např. kdo je obětí, kdo je agresorem, co kdy a kde dělali agresori konkrétním obětím, jak dlouho šikanování trvalo, k jak závažným manipulativním projevům došlo. Nesmíme nikdy použít konfrontační rozhovor mezi obětí a agresorem. Důležitost rozhovorů při vyšetřování šikany je zanedbatelná. „Slouží pouze k doplnění a potvrzení informací, abychom okamžitě zastavili agresory a ochránili oběti.“¹⁴⁰

Říčan zdůrazňuje čtyři hlavní zásady správného postupu řešení:

1. Je zapotřebí, abychom chránili zdroj informací.
2. Neměli bychom prozrazovat, co víme, ale naopak zjistit další informace.
3. Je velmi důležité vyslechnout zvlášť oběť, agresora a svědky.
4. Všechny výpovědi musíme pečlivě zaznamenat.¹⁴¹

Opatření

1. „Výchovná opatření – napomenutí, důtka pedagoga, důtka ředitele
2. Snížení známky z chování
3. Převezení do jiné třídy
4. Vyloučení ze školy při opakování a nepřijatelném chování a po rozhodnutí výchovné komise (respektive školy)
5. Krátkodobý dobrovolný pobyt v dětském diagnostickém ústavu
6. Umístění do diagnostického ústavu na předběžné opatření a následné nařízení ústavní výchovy“¹⁴²

¹³⁹ Kolář, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, str. 113

¹⁴⁰ Bendl, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 89

¹⁴¹ Říčan, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi. Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995, str. 51

¹⁴² KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, str. 123

10. Druhy prevence šikany

Patří zde mnoho prostředků, přístupů, zásad a metod. „Nejlepším možným řešením, které by nám umožnilo bojovat proti šikaně je zapojení škol do speciálních preventivních programů. Tento program se skládá z několika součástí, kterými jsou jednodenní konference, setkávání rodičů s učiteli, pravidelné diskuse o šikanování, v rámci jednotlivých tříd, ustanovení pravidel o vzájemných vztazích v každé třídě. Řešení, které by umožnilo zastavení šikany je však komplikované a dlouhodobé.“¹⁴³

Mezi další možnosti, jak šikaně předcházet zařazujeme:

„Vytvoření atmosféry otevřenosti a vzájemné solidarity

Stanovení jasných pravidel chování v kolektivu

Stanovení postupu v případech násilí mezi dětmi

Pravidelné diskuse na téma tělesné, kulturní a rasové odlišnosti.

Vzdělávání v oblasti lidských práv

Cílené sledování přímých a nepřímých známek šikany“¹⁴⁴

Prevenici rozdělujeme:

Primární – uplatňuje se tam, kde šikana nenastala. Zaměřuje se na výchovu harmonické osobnosti dítěte, v informovanosti dětí, rodičů a veřejnosti o šikaně, preventivních aktivitách ve školách. Mezi účinné prostředky patří „přirozená součást komunity např. celoškolní vzdělání, školní parlament, třídní samospráva či spolusprávy a projektové dny.“¹⁴⁵

Sekundární prevence – používá se tam, kde k šikaně došlo. Musí být použita opatření k nápravě. Řadí se sem včasné diagnostikování nežádoucích jevů, okamžité řešení šikany,

---

¹⁴³ LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 19

¹⁴⁴ LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2006, str. 19

¹⁴⁵ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 78

„pedagogická opatření před násilím, rozhovor s rodiči oběti, jednání s rodiči agresorů a komunikace s ostatními rodiči.“¹⁴⁶

Terciární prevence – neexistuje v oblasti šikanování. „ Pojednává o možnostech škol využít speciální pracoviště, která by pracovala celodenně především s agresory. Zde můžeme zařadit spolupráci s policií, sociálních kurátorů, represivních a léčebných institucí.¹⁴⁷ Podmínkou je vyjmutí iniciátora brutální a kriminální šikany ze školy.“¹⁴⁸

---

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 78

¹⁴⁷ ŠVEC a kol. *Jak zlepšit vztahy v naší třídě*. Praha: Projekt Odyssea, 2007, str. 8

¹⁴⁸ BENDL. S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, str. 78

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

11. Výzkumné cíle

Ve svém výzkumném šetření jsem se zabývala aspekty šikany na druhém stupni vybrané základní školy. Stanovila jsem si tyto cíle.

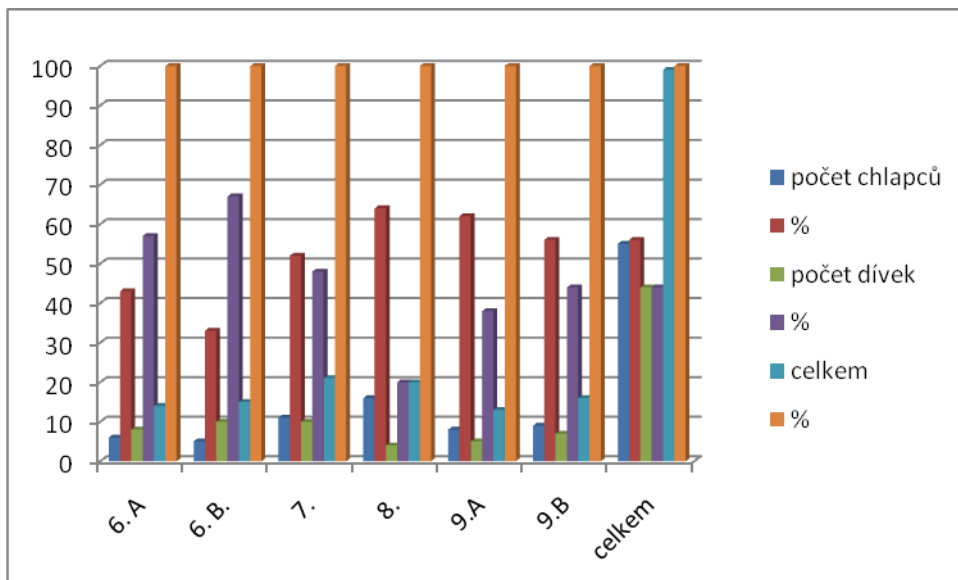
- 1) Vyskytují se prvky šikany na vybrané škole?
- 2) Na jakých úrovních šikana probíhá?
- 3) Kde se nejčastěji vyskytuje?
- 4) Kolik by mohlo být iniciátorů v každé třídě?
- 5) Koho děti nejčastěji informují o svých problémech?

12. Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumné šetření proběhlo na druhém stupni vybrané základní školy. Respondenti jsou děti ve věku 10 až 15 let. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 99 žáků. Dotazník vyplnilo 55 chlapců a 44 dívek. Někteří žáci nebyli přítomni z důvodu nemoci.

Procentuální zpracování počtu chlapců a dívek na vybrané škole

Třída	počet chlapců	%	počet dívek	%	celkem	%
6. A	6	43	8	57	14	100
6. B.	5	33	10	67	15	100
7.	11	52	10	48	21	100
8.	16	64	4	20	20	100
9. A	8	62	5	38	13	100
9. B	9	56	7	44	16	100
celkem	55	56	44	44	99	100

12. 1 Výzkumná metoda

Pro výzkumné šetření jsem zvolila dotazníkovou metodu s nucenou možností odpovědi. Škola mi povolila pouze anonymní dotazník. Dotazník dle metod mi nebyl povolen, proto jsem byla nucena zvolit samostatně vypracovaný dotazník. Otázky jsem vytvářela pomocí nastudované literatury a vlastních poznatků. Dotazník je napsaný v přítomném čase, aby ukázal, zdali se aspekty šikany vyskytují v přítomnosti. Skládá se z 27 otázek. Je částečně zaměřený na klima třídy, ale převažují otázky týkající se vzniku šikany na škole. Některé otázky jsou doplňující, aby navodily žáka k hlubšímu otevření. Ve všech otázkách jsou obsaženy kladné i záporné odpovědi. Dotazník předem nepodsouvá dítěti záporné odpovědi. Použila jsem metodu pozorování, která zde slouží jako doplňující metoda.

Dotazníková metoda má řadu výhod a nevýhod. Dotazník nám umožňuje získat velké množství informací. Patří mezi nejpoužívanější metodu při sběru primárních údajů. Anonymita umožňuje hlouběji rozvíjet myšlenky a potlačuje strach z odhalení. Data se snadněji zpracovávají. Tato metoda poskytuje strukturu rozhovoru v písemném projevu.

Dotazník by měl být napsaný srozumitelně, stručně, aby tomu dotazovaný rozuměl. Struktura dotazníku by měla být logická. Otázky by měly být postaveny tak, aby dotazovaného zaujaly. Text nesmí působit chaoticky. Dotazník by měl být snadně vyplnitelný.

12. 2 Průběh sběru dat

Prvním krokem bylo navštívit ředitelku školy. Ředitelka školy mi povolila šetření a poslala mě za metodikem prevence. Metodik prevence mě pak informoval o dalších postupech. Vedení školy mi povolilo pouze anonymní dotazník, který jsem samostatně vypracovala. Dotazník mi musel schválit pedagogický pracovník pověřený paní ředitelkou a poté vedení školy. Následně jsme se domluvili, kdy bychom mohli šetření uskutečnit.

Dotazníkové šetření se uskutečnilo v odpoledních vyučovacích hodinách na přelomu září a října. Neměla jsem možnost být v každé třídě, z důvodu nedostatku časových možností. Jediné možné řešení, které se nabízelo, spočívalo v rozdělení si tříd s pedagogem. Z toho vyplývá, že jsem byla ve třídě 6. B a 9. A. Paní učitelka byla ve třídě 6. A i 8. třídě. U dalších dvou tříd se šetření provedlo příští den. Mým požadavkem bylo, aby děti seděly zvlášť, což bylo zamítnuto z nedostatku míst v učebnách.

Paní učitelka mě uvedla a řádně žákům vysvětlila vážnost tohoto šetření. Poté jsem sdělila žákům své požadavky. Děti dostaly dotazník, kde bylo 27 otázek a ke každé otázce více možností odpovědí. Odpovědi byly rozděleny do a, b, c, apod. Žáci měli zvolit odpověď a zakroužkovat. Dotazovaní mohli volit více možností. Pokud dětem nevyhovovala odpověď, měly možnost vpisovat své poznámky. Čas vyhrazený na vypracování byl 45 minut. Většina žáků dotazník odevzdala do 10 až 15 minut. Dotazníky jsem obdržela všechny vyplněné. Žáci odpověděli na všechny otázky. Jedno dítě nezaznačilo své pohlaví.

Škola požaduje výsledky z výzkumu, přestože zpočátku na tom zcela netrvala. Vedení školy očekává poskytnutí sběru dat, který jsem si sama obstarávala.

12. 3 Metoda Pozorování

Tuto metodu jsem využila jako doplňující techniku. Zachytila jsem zajímavé poznatky z průběhu sběru dat.

Při sběru dat jsem se také zaměřila na pozorování žáků v 6. B. Celkovou atmosféru ve třídě jsem vnímala jako uspokojivou. Když paní učitelka vysvětlovala vážnost tohoto šetření, žáci pozorně naslouchali. Děti pečlivě vyplňovaly dotazník. Pokud něčemu nerozuměly, zeptaly se mě nebo paní učitelky. Ve třídě byl naprostý klid. Všimla jsem si jejich výrazu v obličeji, když vyplňovaly otázky. Každé dítě pročítalo dotazník se zájmem.

Zajímavé pro mě bylo pozorování jednoho chlapce ve třídě 6. B. Chlapec seděl v první lavici. Děti dostaly dotazníky a měly zvolenou odpověď zakroužkovat. Vypozorovala jsem, že žák odpovědi nekroužkoval, ale křížkoval. V tento moment jsem nevěděla, zdali ho mám upozornit, že má v zadání „zakroužkuj odpověď.“ Nechala jsem tomu volný průběh. Chlapec odevzdal dotazník mezi posledními. Druhý chlapec, který je ještě pomalejší, stále ještě psal. Paní učitelka začala děti informovat o projektovém dni. Chlapec si hrál s propiskou. Byl velice neklidný. Paní učitelka mu propisku zabavila. Paní učitelka ho napomenula. Chlapec zesmutněl. V tento moment jsem si všimla chlapce v zadní lavici, který vypadal velmi suveréně. Zaregistrovala jsem jeho škodolibý smích. Ovšem jsou to jenom mé domněnky. Když jsem zpracovávala informace z dotazníku, narazila jsem právě na dotazník chlapce, který křížkoval. Chlapec tvrdí, že ho ve škole bijí. Udává místo a kolik spolužáků.

Zaměřila jsem se na jednu dívku, která psala tužkou. Dívka se přihlásila, protože něco v dotazníku pokazila, tak jsem ji dala nový. Velmi plachá a klidná dívka. Ze zpracování informací z dotazníku jsem opět zjistila, že dívce je ubližováno.

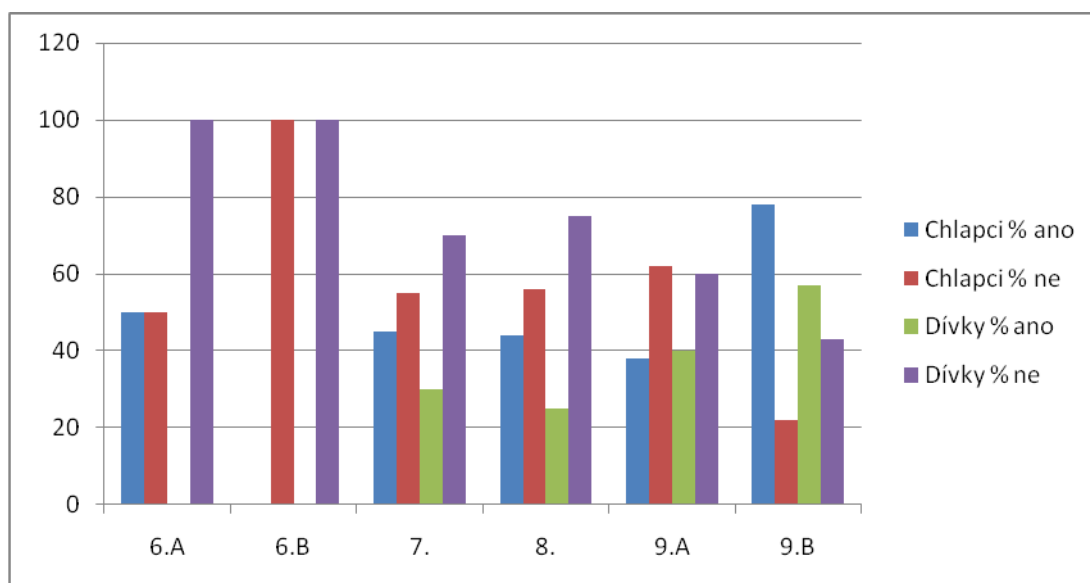
Pozorovala jsem také chlapce, který odevzdával dotazník jako poslední. Některým otázkám nerozuměl. Chlapec měl problémy s psaním a pomaleji reagoval. Paní učitelka na něj trochu vyvíjela nátlak, když se ho dotazovala, zdali je už hotov. Potřeboval na vypracování více času než ostatní žáci.

13. Výsledky výzkumného šetření

Na základě mého šetření provedeného na druhém stupni vybrané základní školy jsem dospěla k následujícím výsledkům. Otázky jsou uvedeny posloupně, aby odpovídali jednotlivým výzkumným otázkám. Pro lepší přehled jsem posuzovala zvlášť chlapce a dívky.

Schoval jsi někdy někomu jeho věci?

Třída	Chlapci %		Dívky %	
	ano	ne	ano	ne
6. A	50	50	0	100
6. B	0	100	0	100
7.	45	55	30	70
8.	44	56	25	75
9. A	38	62	40	60
9. B	78	22	57	43

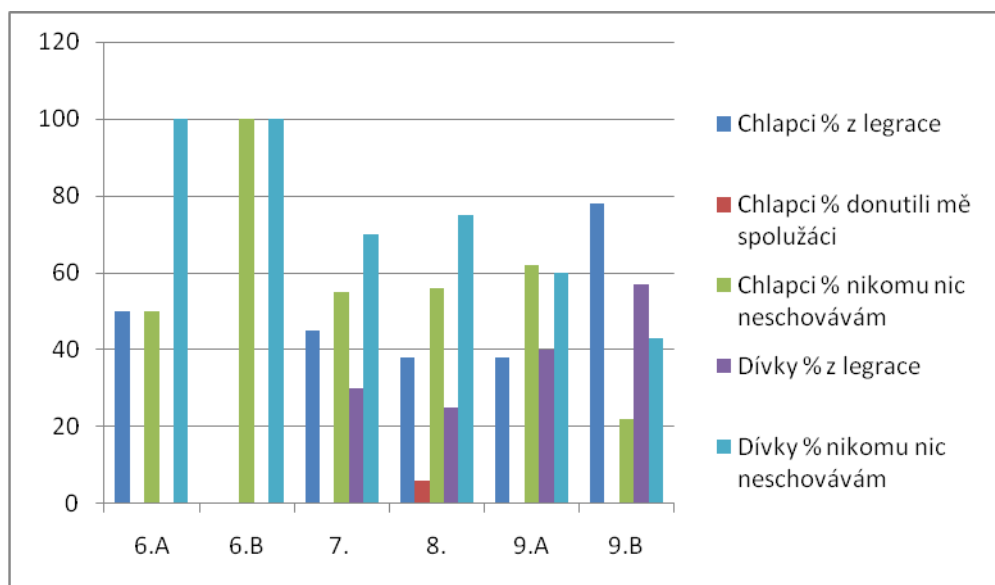

Z výše uvedené tabulky a grafu je patrné, že dívky z 6. A i 6. B si neschovávají druhým věci. Stejnou odpověď zvolili chlapci z 6. B. Odpověď „ano“ konstatovalo 50 % chlapců z 6. A, 45 % chlapců ze sedmé třídy, 44 % chlapců z 8. třídy, 38 % chlapců z 9. A i 78 % chlapců z 9. B, 30 % dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9. A i 57 % dívek z 9. B. K odpovědi „ne“ se přiklonilo, mimo výše již uvedené, 50 % chlapců z 6. A, 55 % chlapců ze 7.

třídy, 56 % chlapců z osmé třídy, 62 % chlapců z 9. A a 22 % chlapců z 9. B tatáž odpověď je u 70 % dívek ze sedmé třídy, 75 % dívek z osmé třídy 60 % dívek z 9. A i 43 % dívek z 9. B.

Proč mu schovááš věci?

Třída	Chlapci %			Dívky %	
	z legrace	donutili mě spolužáci	nikomu nic neschovávám	z legrace	nikomu nic neschovávám
6. A	50	0	50	0	100
6. B	0	0	100	0	100
7.	45	0	55	30	70
8.	38	6	56	25	75
9. A	38	0	62	40	60
9. B	78	0	22	57	43

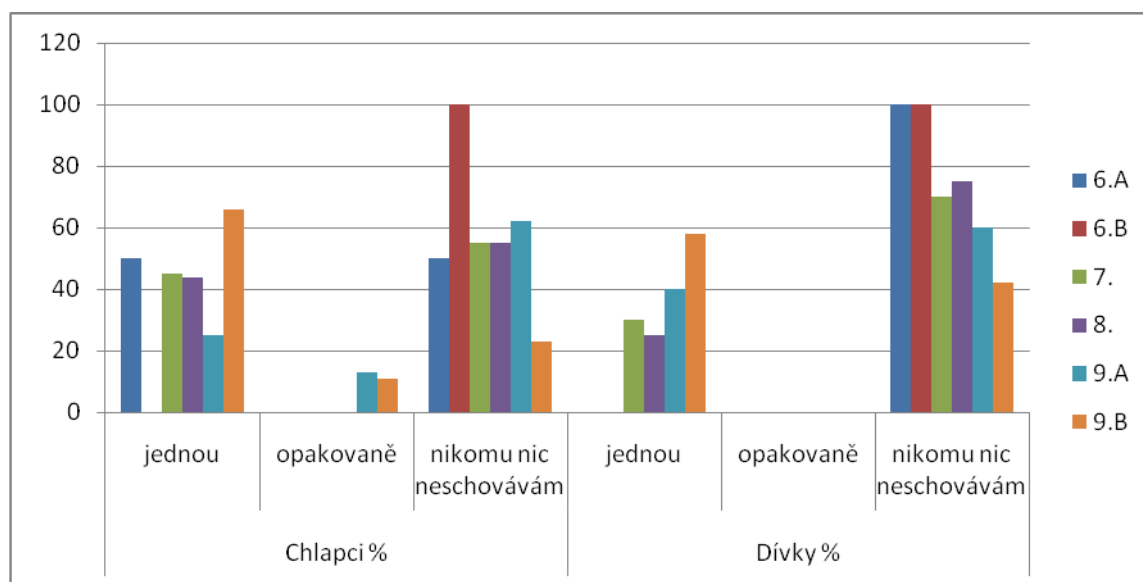

Z tabulky a grafu vyplývá, že chlapci a dívky z 6. B nikomu nic neschovávají, totéž dívky z 6. A. K odpovědi „nikomu nic neschovávám“ se dále přiklonilo 50 % chlapců z 6. A, 55 % chlapců ze sedmé třídy, 56 % chlapců z osmé třídy, 62 % chlapců z 9. A, 22 % chlapců z 9. B, taktéž 70 % dívek ze sedmé třídy, 75 % dívek z osmé třídy, 60 % dívek z 9. A i 43 % dívek z 9.

Odpověď „z legrace“ zvolilo 50 % chlapců z 6. A, 45 % chlapců ze sedmé třídy, 38 % chlapců z osmé třídy, 38 % chlapců z 9. A a 78 % chlapců z 9. B, 30 % dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9. A a 57 % dívek z 9. B. K odpovědi donutili mě spolužáci“ se vyjádřilo 6 % chlapců z osmé třídy.

Jak často schováváš spolužákovi věci?

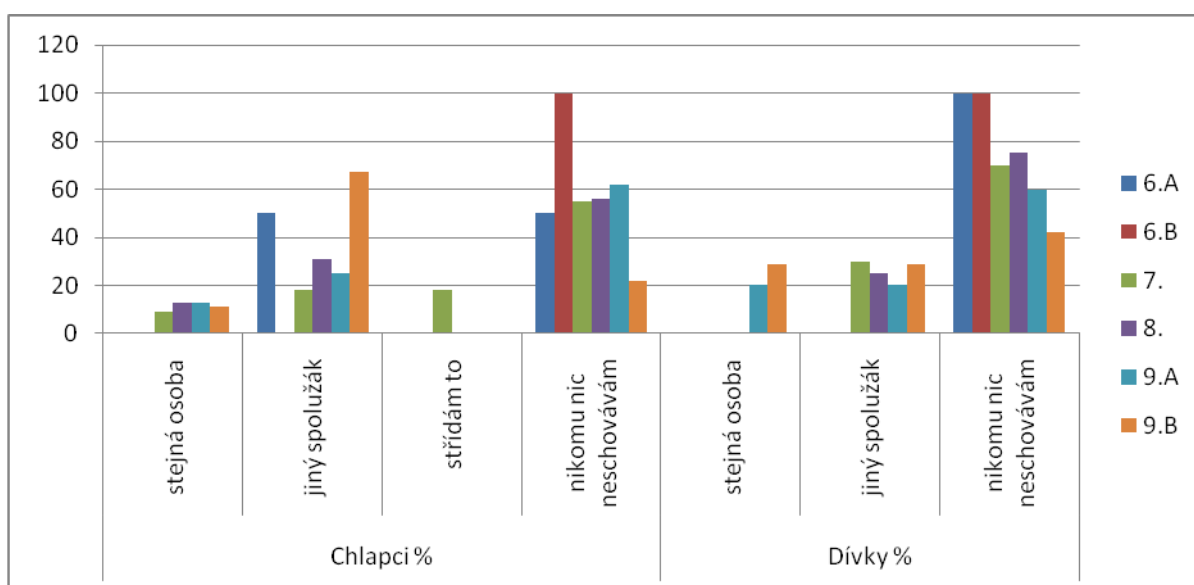
Třída	Chlapci %			Dívky %		
	jednou	opakovaně	nikomu nic neschovávám	jednou	opakovaně	nikomu nic neschovávám
6. A	50	0	50	0	0	100
6. B	0	0	100	0	0	100
7.	45	0	55	30	0	70
8.	44	0	55	25	0	75
9. A	25	13	62	40	0	60
9. B	66	11	23	58	0	42

Z grafu je patrné, že 100 % chlapců a dívek z 6. B tvrdí, že nikomu nic neschovávají. Ke stejné odpovědi se přiklání 100 % chlapců z 6. B, 50 % chlapců z 6. A, 55 % chlapců ze sedmé třídy, 55 % chlapců z osmé třídy, 62 % chlapců z 9. A i 23 % chlapců z 9. B, 70 % dívek ze sedmé třídy, 75 % dívek z osmé třídy, 60 % dívek z 9. A i 42 % dívek z 9. B. K odpovědi „jednou“ se přiznalo 50 % chlapců z 6. A, 45 % chlapců ze sedmé třídy, 44 % chlapců z osmé třídy, 25 % chlapců z 9. A, 66 % chlapců z 9. B, taktéž 30 % dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z 8. třídy, 40 % dívek z 9. A a 58 % dívek z 9. B. Na tvrzení „opakovaně“ odpovědělo 13 % chlapců z 9. A a 11 % chlapců z 9. B. U dívek se odpověď opakovaně neobjevuje.

Schováváš věci stejným spolužákům?

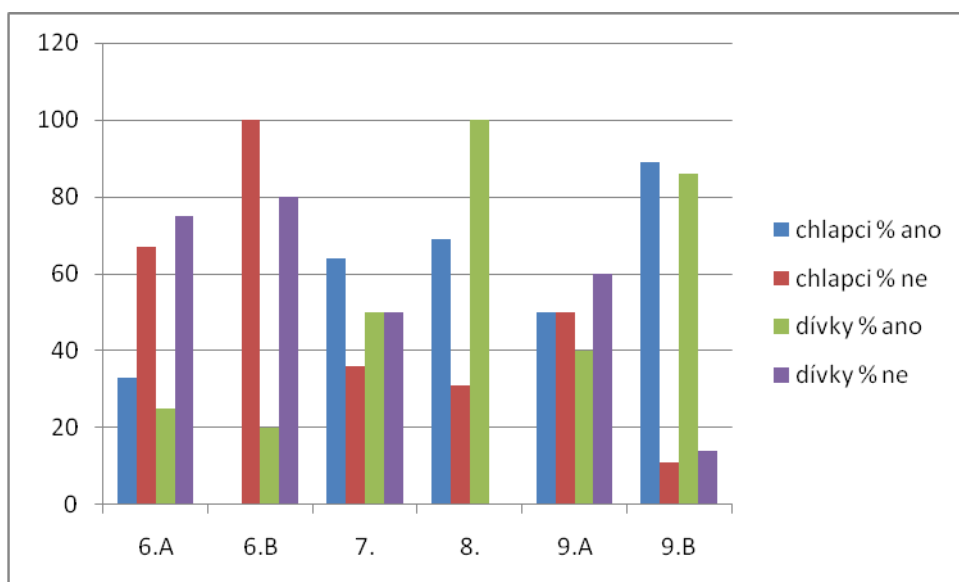
Třída	Chlapci %				Dívky %		
	stejná osoba	jiný spolužák	střídám to	nikomu nic neschovávám	stejná osoba	jiný spolužák	nikomu nic neschovávám
6. A	0	50	0	50	0	0	100
6. B	0	0	0	100	0	0	100
7.	9	18	18	55	0	30	70
8.	13	31	0	56	0	25	75
9. A	13	25	0	62	20	20	60
9. B	11	67	0	22	29	29	42

Z grafu a tabulky můžeme vyvodit, že nikomu nic neschovává 100 % dívek z 6. A a 6. B a chlapců z 6. B. Tuto odpověď konstatuje také 50 % chlapců z 6. A, 55 % chlapců ze sedmé třídy, 56 % chlapců z osmé třídy, 62 % chlapců z 9. A, 22 % chlapců z 9. B, 30% dívek, ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy, 20 % dívek z 9. A a 29 % dívek z 9. B. Odpověď „stejná osoba“ zmínilo 9 % chlapců ze sedmé třídy, 13 % chlapců z osmé třídy, 13 % chlapců z 9. A a 11 % chlapců z 9. B, 20 % dívek z 9. A a 29 % dívek z 9. B. K odpovědi „jiný spolužák“ se vyjádřilo 50 % chlapců z 6. A, 18 % chlapců ze sedmé třídy, 31 % chlapců z osmé třídy, 25 % z 9. A a 67 % chlapců z 9. B, tutéž odpověď sdělilo 30 % dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z 8. třídy, 20 % dívek z 9. A a 29 % dívek z 9. B. Odpověď „střídám to“ zvolilo 18 % chlapců ze sedmé třídy.

Schovává tobě něco nějaký spolužák?

třída	chlapci %		dívky %	
	ano	ne	ano	ne
6. A	33	67	25	75
6. B	0	100	20	80
7.	64	36	50	50
8.	69	31	100	0
9. A	50	50	40	60
9. B	89	11	86	14

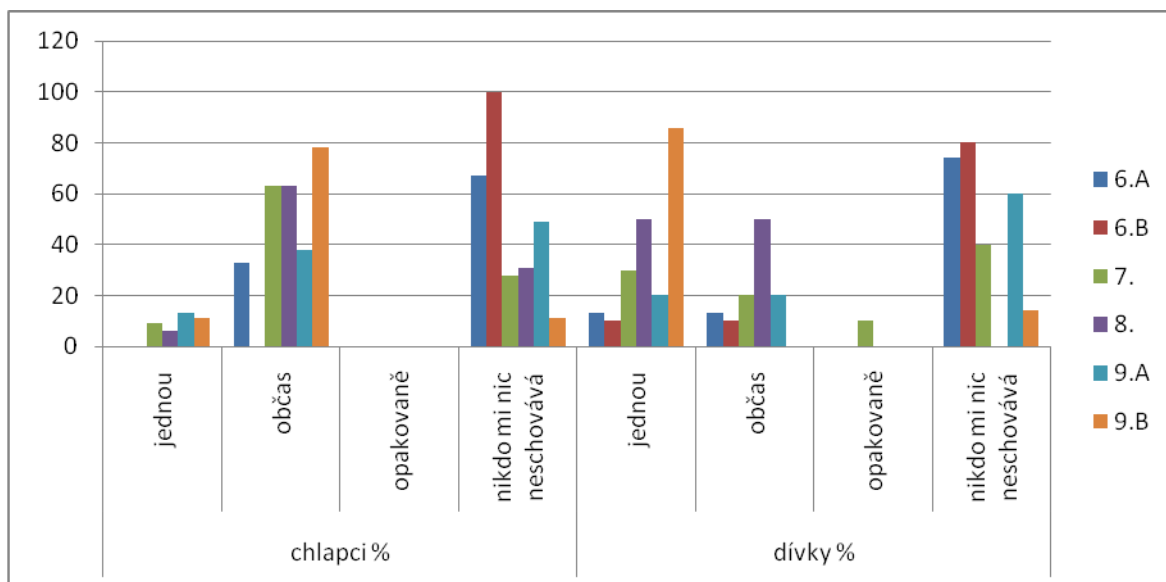

Z grafu je patrné, že chlapci z 6. B nikomu nic neschovávají. K této odpovědi se přiklání 67 % chlapců z 6. A, 36 % chlapců ze 7. třídy, 31 % chlapců z 8. třídy, 50 % chlapců z 9. A, 11 % chlapců z 9. B, 75 % dívek z 6. A, 80 % dívek z 6. B, 50 % dívek ze sedmé třídy, 60 % dívek z 9. A 14 % dívek z 9. B.

K odpovědi „ano“ se vyjadřuje 33 % chlapců z 6. A, 63 % chlapců z 6. B, 69 % chlapců z osmé třídy, 50 % chlapců z 9.A, 89 % chlapců z 9.B, tutéž odpověď sdělilo 25 % dívek z 6.A, 20 % dívek z 6.B, 50 % dívek ze sedmé třídy, 100 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9.A, 86 % dívek z 9.B.

Jak často ti schovávají věci?

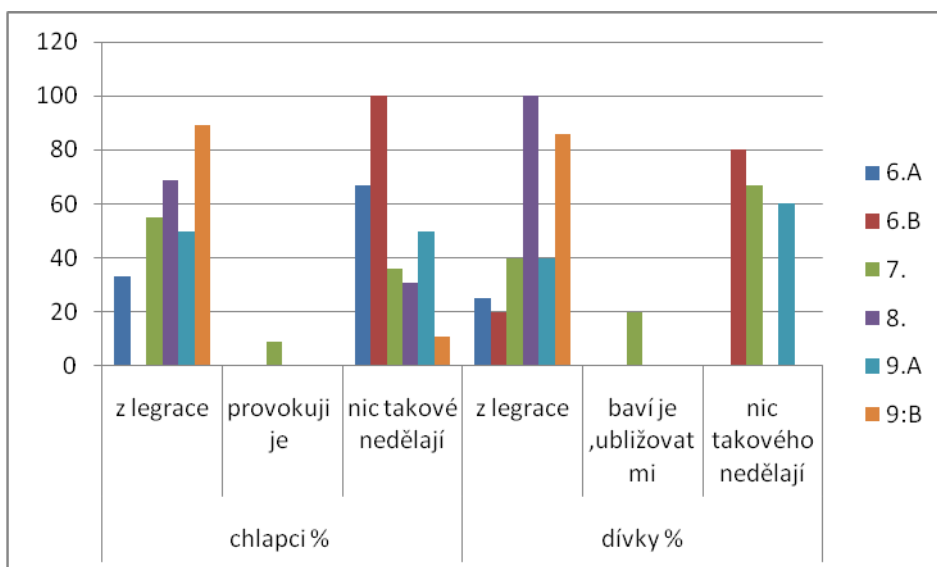
třída	chlapci %				dívky %			
	jednou	občas	opakovaně	nikdo mi nic neschovává	jednou	občas	opakovaně	nikdo mi nic neschovává
6.A	0	33	0	67	13	13	0	74
6.B	0	0	0	100	10	10	0	80
7.	9	63	0	28	30	20	10	40
8.	6	63	0	31	50	50	0	0
9.A	13	38	0	49	20	20	0	60
9.B	11	78	0	11	86	0	0	14

Z grafu vyplývá, že nikdo nikomu nic neschovává v 6. B. K téže odpovědi se přidalo 67 % chlapců z 6. A, 28 % ze sedmé třídy, 31 % chlapců z osmé třídy, 49 % chlapců z 9. A, 11 % chlapců z 9. B, totéž 74 % dívek z 6. A, 80 % dívek z 6. B, 40 % dívek ze sedmé třídy, 60 % dívek z 9. A a 14 % dívek z 9. B. K odpovědi „jednou“ se vyjádřilo 9 % chlapců ze sedmé třídy, 6 % chlapců z osmé třídy, 13 % chlapců z 9. A a 11 % chlapců z 9. B. Stejnou odpověď přiznalo 13 % dívek z 6. A, 10 % dívek z 6. B, 30 % dívek ze 7. třídy, 50 % dívek z osmé třídy a 20 % dívek z 9. A a 11 % dívek z 9. B. Odpověď „občas“ konstatovalo 33 % chlapců z 6. A, 63 % chlapců ze sedmé třídy, 63 % chlapců z osmé třídy, 38 % chlapců z 9. A a 78 % chlapců z 9. B, 13 % dívek z 6. A, 10 % dívek z 6. B, 20 % dívek ze sedmé třídy, 50 % dívek z osmé třídy a 20 % dívek z 9. A. K odpovědi „opakovaně“ se přiznalo 10 % dívek ze sedmé třídy.

Proč ti schovávají věci?

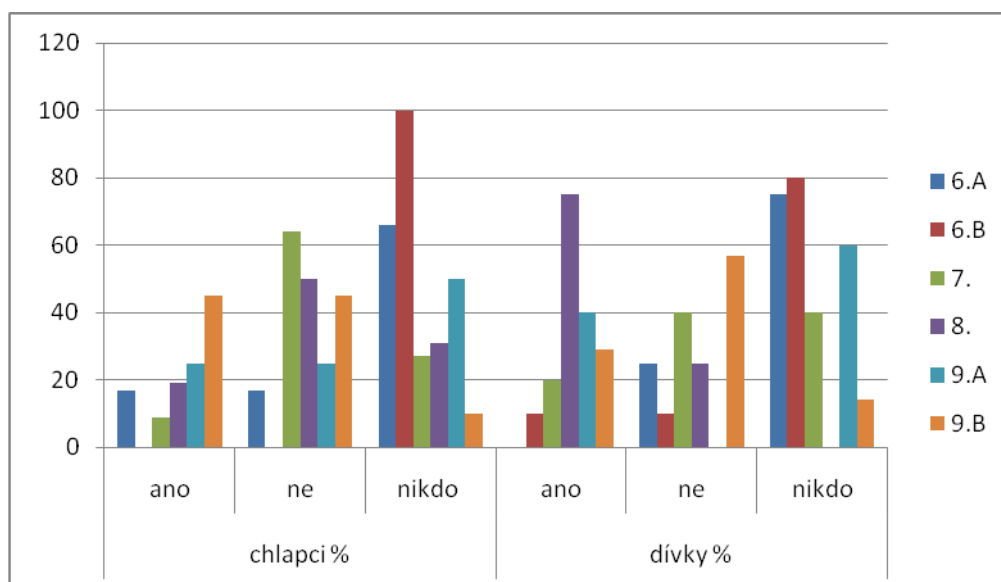
třída	chlapci %			dívky %		
	z legrace	provokuji je	nic takového nedělají	z legrace	baví je ubližovat mi	nic takového nedělají
6. A	33	0	67	25	0	0
6. B	0	0	100	20	0	80
7.	55	9	36	40	20	67
8.	69	0	31	100	0	0
9. A	50	0	50	40	0	60
9. B	89	0	11	86	0	0

Podle uvedeného grafu lze konstatovat, že k odpovědi „*nic takového nedělají*“ se přihlásilo 100 % chlapců z 6. B, 67 % chlapců z 6. A, 50 % chlapců z 9. A, 36 % chlapců ze sedmé třídy, 31 % chlapců z osmé třídy, 80 % dívek z 6. B, 67 % dívek ze sedmé třídy a 60 % dívek z 9. A. Odpověď „*z legrace*“ sdělilo 33 % chlapců z 6. A, 55 % chlapců ze 7. třídy, 69 % chlapců z osmé třídy, 50 % chlapců z 9. A, 89 % chlapců z 9. B, 25 % dívek z 6. A, 20 % dívek z 6. B, dívek, 40 % dívek ze sedmé třídy, 100 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9. A a 86 % dívek z 9. B. K odpovědi „*provokuji je*“ se přiznalo 9 % chlapců. Odpověď „*baví je ubližovat mi*“ oznámilo 20 % dívek ze sedmé třídy.

Schovávají ti věci stejní spolužáci ?

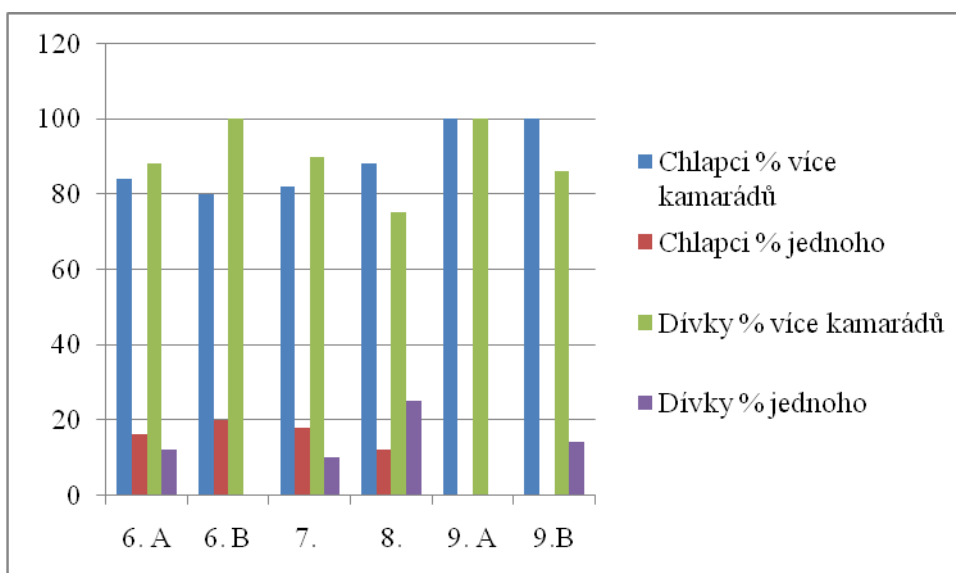
třída	chlapci %			dívky %		
	ano	ne	nikdo	ano	ne	nikdo
6. A	17	17	66	0	25	75
6. B	0	0	100	10	10	80
7.	9	64	27	20	40	40
8.	19	50	31	75	25	0
9.A	25	25	50	40	0	60
9. B	45	45	10	29	57	14

Z uvedené tabulky a grafu vyplývá, že se objevuje 100 % chlapců v 6. B, kterým nikdo nic neschovává. K téže odpovědi se přiklání 66 % chlapců z 6. A, 27 % chlapců ze sedmé třídy, 31 % z osmé třídy, 50 % chlapců z 9. A, 10 % chlapců z 9. B, 75 % dívek z 6. A, 80 % dívek z 6. B, 40 % dívek ze sedmé třídy, 60 % dívek z 9. A a 14 % dívek z 9. B. Odpověď „ano“ zaznamenalo 17 % chlapců z 6. A, 9 % chlapců ze sedmé třídy, 19 % chlapců z osmé třídy, 25 % chlapců z 9. A, 45 % chlapců z 9. B. Tato odpověď je 10 % dívek z 6. B, 20 % dívek ze sedmé třídy, 75 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9. A a 29 % dívek z 9. B. Odpověď „ne“ označilo 17 % chlapců z 6. A, 64 % chlapců ze sedmé třídy, 50 % chlapců z osmé třídy, 25 % chlapců z 9. A, 45 % chlapců z 9. B. Tato odpověď se vyskytuje u 25 % dívek z 6. A, 10 % dívek z 6. B, 40 % dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy a 57 % dívek z 9. B.

Máš dobrého kamaráda ve třídě?

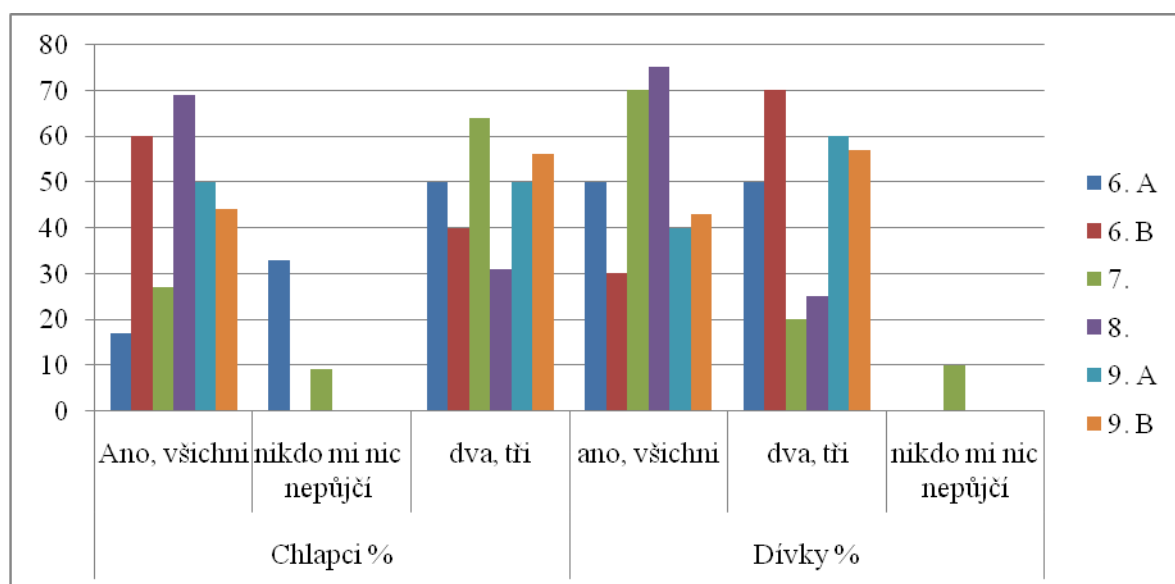
Třída	Chlapci %		Dívky %	
	více kamarádů	jednoho	více kamarádů	jednoho
6. A	84	16	88	12
6. B	80	20	100	0
7.	82	18	90	10
8.	88	12	75	25
9. A	100	0	100	0
9.B	100	0	86	14

Tabulky a graf nám vyjadřují, že většina dětí má více kamarádů ve třídě. Hodnoty se pohybují kolem 75 % až 100 %. Odpověď „jednoho“ volilo 16 % chlapců z 6. A, 20 % chlapců 6. B, 18 % chlapců ze sedmé třídy a 12 % chlapců z osmé třídy. Podobně odpovídalo 12 % dívek z 6. A, 10 % dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy a 14 % dívek z 9. B.

Půjčí někdo sešit, učebnici, když potřebuješ?

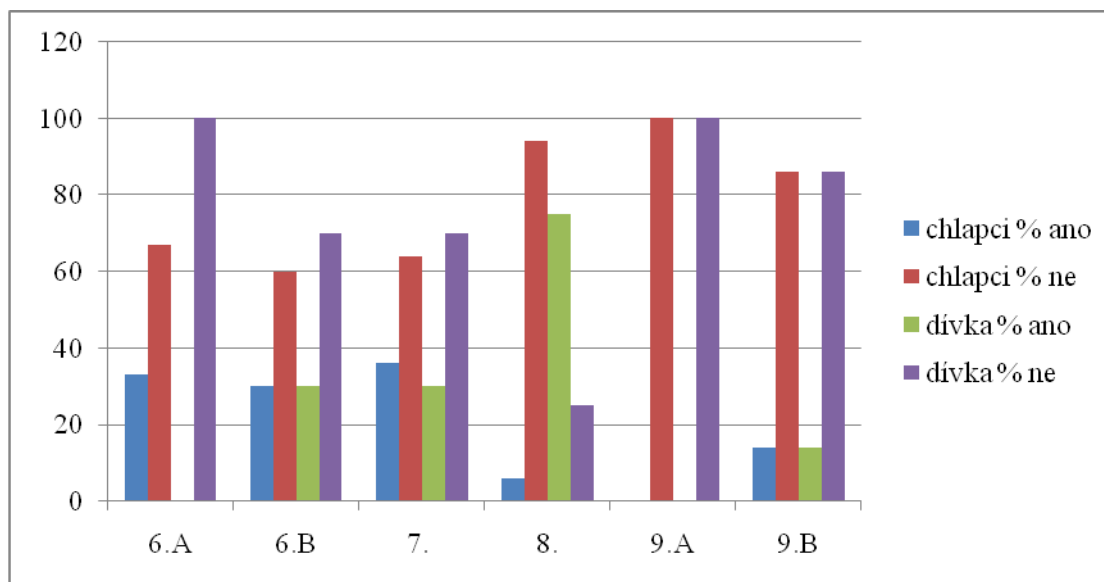
Třída	Chlapci %			Dívky %		
	Ano, všichni	nikdo mi nic nepůjčí	dva, tři	ano, všichni	dva, tři	nikdo mi nic nepůjčí
6. A	17	33	50	50	50	0
6. B	60	0	40	30	70	0
7.	27	9	64	70	20	10
8.	69	0	31	75	25	0
9. A	50	0	50	40	60	0
9. B	44	0	56	43	57	0

V tabulce a grafu převažuje odpověď „ano, všichni“ u chlapců v osmé a šesté třídě a u dívek v sedmé a osmé třídě. Hodnoty se pohybují od 60 do 75 %. Odpověď „dva tři lidé ze třídy“ nacházíme v 6. A, 9. B a v sedmé třídě u chlapců, u dívek v 6. B, 9. A a 9. B. Procentuální hodnoty jsou od 50 % do 70 %. Objevuje se zde i odpověď „nikdo mi nic nepůjčí“ u chlapců v 6. B a sedmé třídě, u dívek v sedmé třídě. Hodnoty se pohybují od 9 do 33%.

Bojíš se říct svůj názor před třídou?

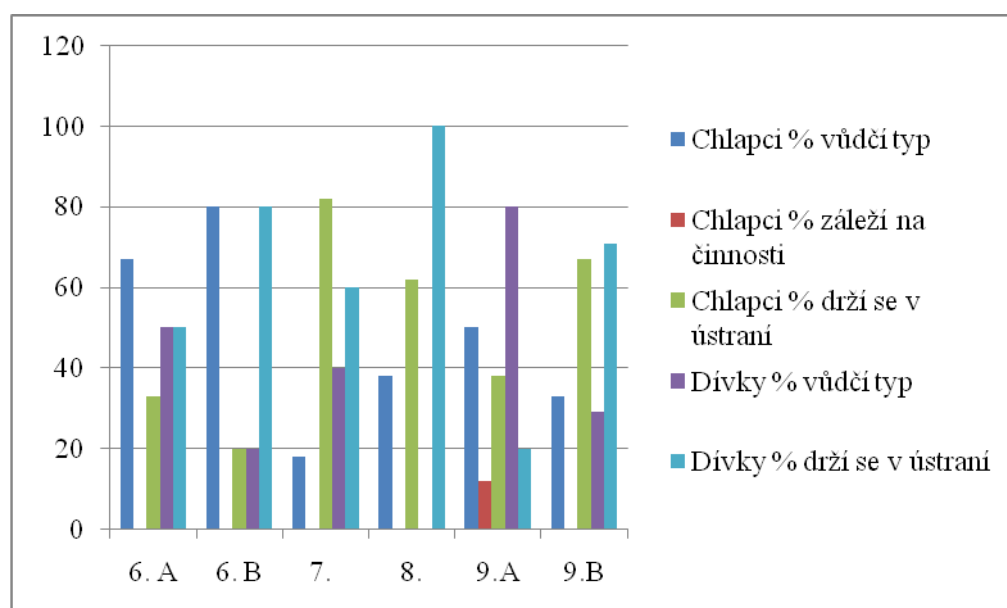
třída	chlapci %		dívky %	
	ano	ne	ano	ne
6. A	33	67	0	100
6. B	30	60	30	70
7.	36	64	30	70
8.	6	94	75	25
9. A	0	100	0	100
9. B	14	86	14	86

Z výše uvedeného grafu je patrné, že většina chlapců se nebojí říct svůj názor před třídou. Hodnoty se pohybují od 60 do 100 %. Mimo osmou třídu se většina dívek nebojí říct svůj názor před třídou. Hodnoty jsou od 70 do 100 %. Výzkum ukazuje, že 75% dívek z osmé třídy se bojí vyjadřovat se před třídou. Ve všech třídách se objevuje menšina chlapců a dívek, kteří se bojí vyjádřit před třídou. Hodnoty se pohybují od 6 do 75%.

Jaké zaujímáš postavení ve třídě?

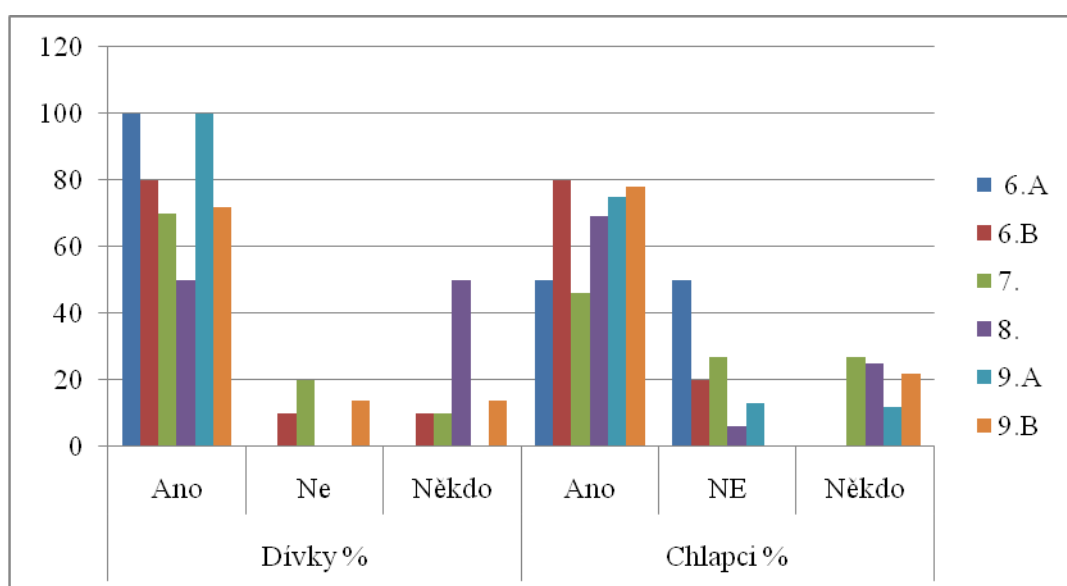
Třída	Chlapci %			Dívky %	
	vůdčí typ	záleží na činnosti	drží se v ústraní	vůdčí typ	drží se v ústraní
6. A	67	0	33	50	50
6. B	80	0	20	20	80
7.	18	0	82	40	60
8.	38	0	62	0	100
9. A	50	12	38	80	20
9. B	33	0	67	29	71

Z tohoto grafu vyplývá, že většina chlapců v 6. A, 6. B a 9. A zaujímá vůdčí postavení ve třídě. Procentové hodnoty se pohybují okolo 50 až 80 %. Dívky z 9. A se přiznávají k vůdčímu postavení ve třídě. V každé třídě se objevují chlapci a dívky, kteří se drží spíše v ústraní.

Mají tě ve třídě spolužáci rádi?

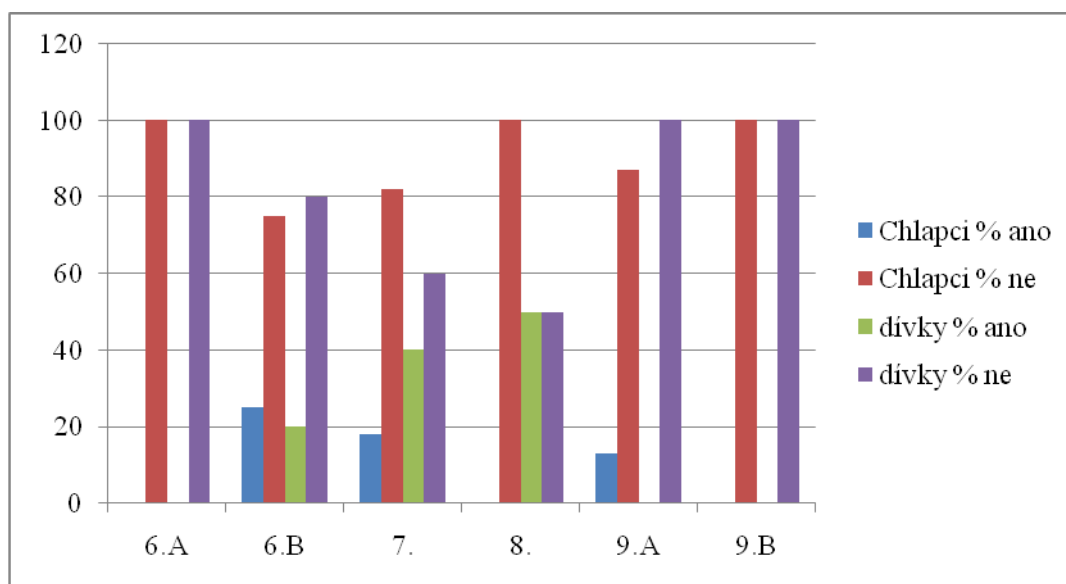
třída	Dívky %			Chlapci %		
	Ano	Ne	Někdo	Ano	Ne	Někdo
6.A	100	0	0	50	50	0
6.B	80	10	10	80	20	0
7.	70	20	10	46	27	27
8.	50	0	50	69	6	25
9.A	100	0	0	75	13	12
9.B	72	14	14	78	0	22

Tento graf ukazuje převážnou většinu chlapců a dívek, kteří tvrdí, že je mají ve třídě spolužáci rádi. Hodnoty jsou od 50 do 100 %. Objevují se zde chlapci z 6. B, 7., 8. a 9. B, taktéž dívky ze 7, 8, 9. A a 9. B, kteří konstatují, že jen „někdo“. Hodnoty se pohybují od 10 do 50 %. Nalezneme zde chlapce z 6. B, 7 a 9. B, kteří tvrdí, že je nikdo nemá rád, totéž se objevuje u dívek v 6. A, 6. B, 7. a 9. A. Hodnoty jsou od 6 do 50 %.

Je ve třídě někdo, koho se bojíš ?

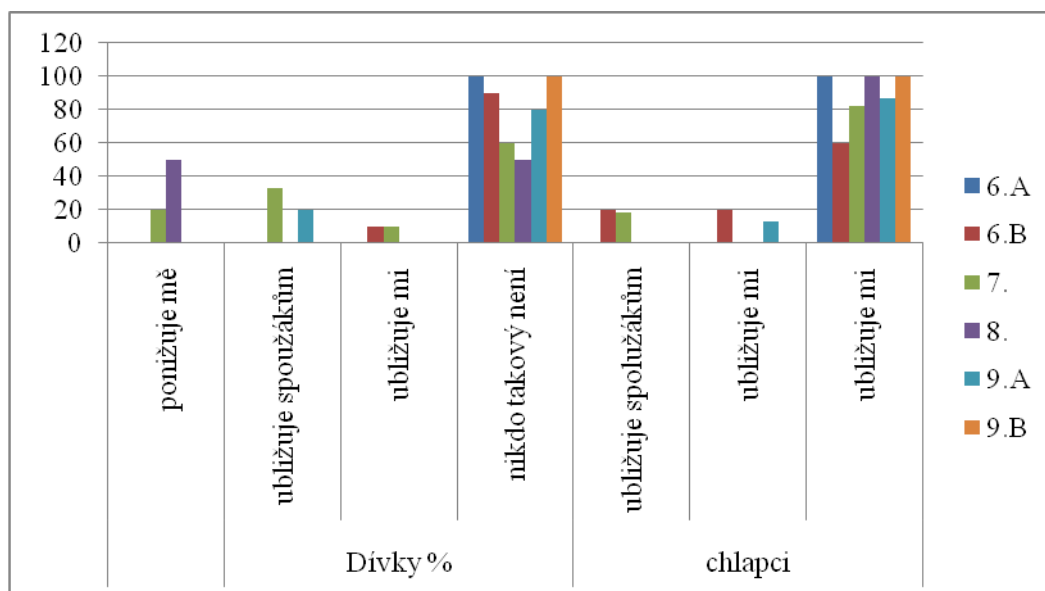
Třída	Chlapci %		dívky %	
	ano	ne	ano	ne
6.A	0	100	0	100
6.B	25	75	20	80
7.	18	82	40	60
8.	0	100	50	50
9.A	13	87	0	100
9.B	0	100	0	100

Z grafu je patrné, že se převážně od 75 do 100 % chlapců ve třídě nikoho nebojí. Tytéž výsledky pozorujeme u dívek. Zde jsou hodnoty od 50 do 100 %. Objevuje se však 25 % chlapců z 6. B, 18% chlapců z 9. B a 13 % chlapců z 9. A, kteří mají z někoho ve třídě strach. Podobné hodnoty pozorujeme u 20 % dívek z 6. B, 40 % ze 7. třídy a 50 % z osmé třídy.

Pokud ano, proč se ho bojíš?

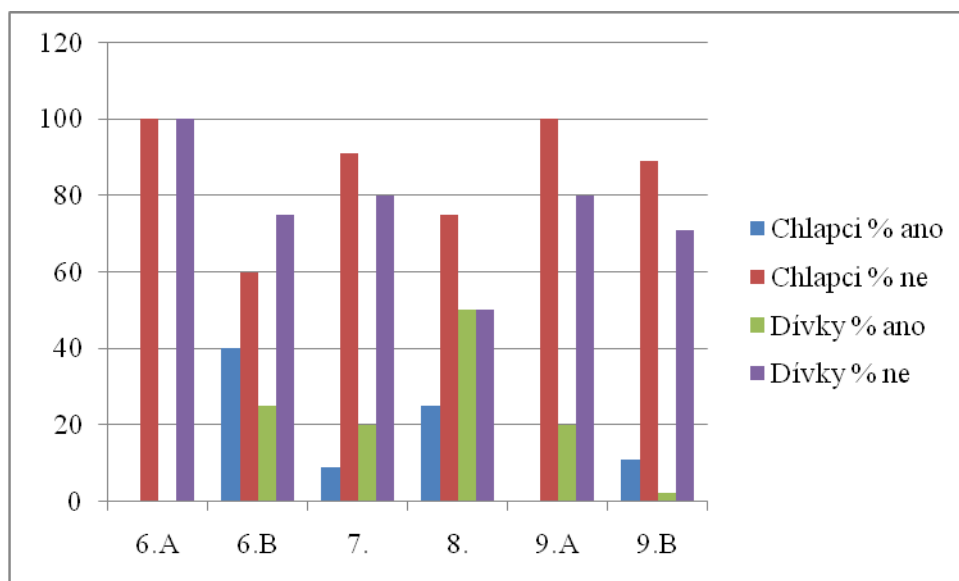
Třída	Dívky %				chlapci		
	ponižuje mě	ubližuje spolužákům	ubližuje mi	nikdo takový není	ubližuje spolužákům	ubližuje mi	ubližuje mi
6. A	0	0	0	100	0	0	100
6. B	0	0	10	90	20	20	60
7.	20	33	10	60	18	0	82
8.	50	0	0	50	0	0	100
9. A	0	20	0	80	0	13	87
9. B	0	0	0	100	0	0	100

Z uvedeného grafu a tabulky vyplývá, že většina žáků tvrdí, že se nikoho nebojí. Odpověď „*ponižuje mě*“ se objevuje u 20 % dívek ze sedmé třídy a 50 % dívek z osmé třídy. K odpovědi „*ubližuje spolužákům*“ se přiklonilo 33% dívek ze sedmé třídy a 20 % dívek z 9. A, tatáž odpověď se vyskytuje u 20 % chlapců z 6. B a 18 % chlapců ze sedmé třídy. K odpovědi „*ubližuje mi*“ se vyjádřilo 10 % dívek z 6. B a 10 % dívek ze sedmé třídy. Podobně se vyjádřilo 20 % chlapců z 6. B a 18 % chlapců z 9. A.

Nadávají ti spolužáci?

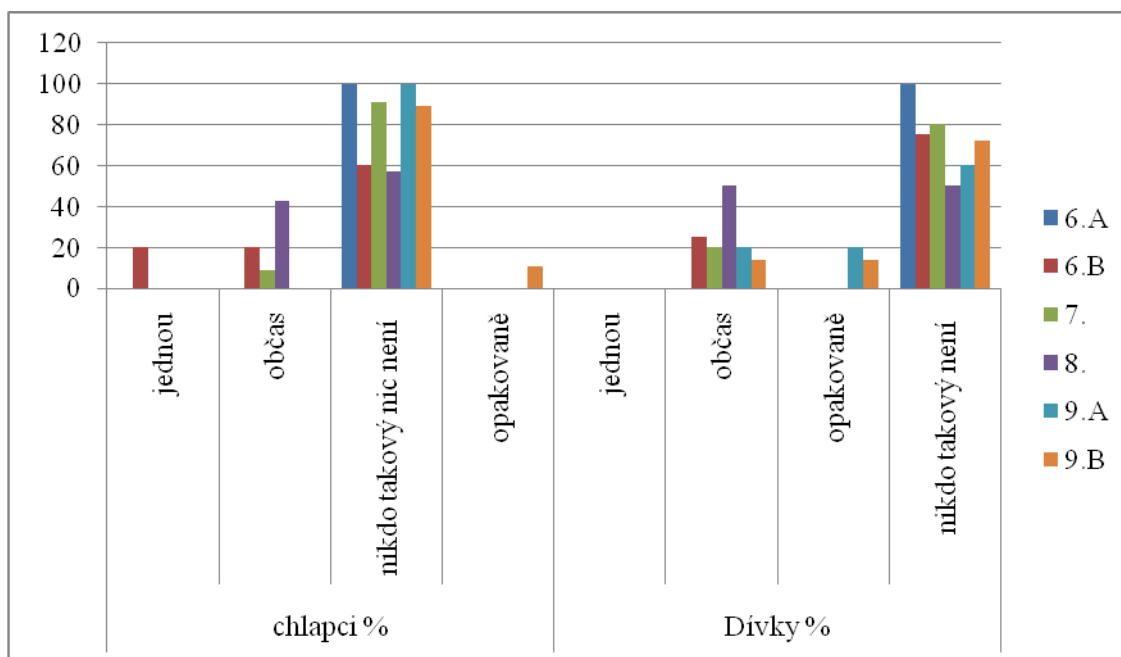
Třída	Chlapci %		Dívky %	
	ano	ne	ano	ne
6.A	0	100	0	100
6.B	40	60	25	75
7.	9	91	20	80
8.	25	75	50	50
9.A	0	100	20	80
9.B	11	89	2	98

Z grafů vyplývá, že se převážně vyskytuje procento žáků, kteří tvrdí, že jim nikdo nenadává. Odpověď „ano“ zvolilo 40 % chlapců z 6. B, 9 % chlapců ze sedmé třídy, 25 % chlapců z osmé třídy a 11 % chlapců z 9. B, tutéž variantu přiznalo 25 % dívek z 6.B, 20 % dívek ze sedmé třídy, 50 % dívek z osmé třídy, 20 % dívek z 9.A a 2 % dívek z 9.B.

Jak často ti nadávají?

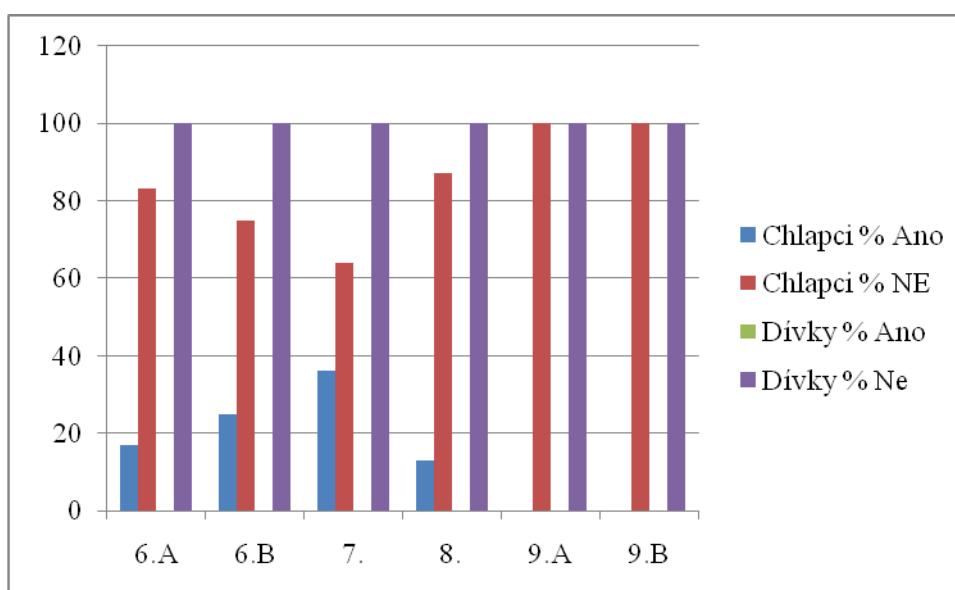
Třída	chlapci %				Dívky %			
	jednou	občas	nikdo takový není	opakovaně	jednou	občas	opakovaně	nikdo takový není
6. A	0	0	100	0	0	0	0	100
6. B	20	20	60	0	0	25	0	75
7.	0	9	91	0	0	20	0	80
8.	0	43	57	0	0	50	0	50
9. A	0	0	100	0	0	20	20	60
9. B	0	0	89	11	0	14	14	72

Z grafu a tabulky je patrné, že většina žáků konstatuje, že jim nikdo neublíží. Na odpověď K odpovědi „jednou“ se přihlásilo 20 % chlapců z 6. B. K odpovědi „občas“ se přiznalo 20 % chlapců z 6. B, 9% chlapců ze sedmé třídy, 43 % chlapců z osmé třídy, 25 % dívek z 6. B, 20 % dívek ze sedmé třídy, 50 % dívek z osmé třídy, 20 % dívek 9. A a 14 % dívek z 9. B. Odpověď „opakovaně“ sdělilo 11 % chlapců z 9. B, 20 % dívek z 6. A a 14 % dívek z 9. B.

Bijí tě spolužáci ve třídě?

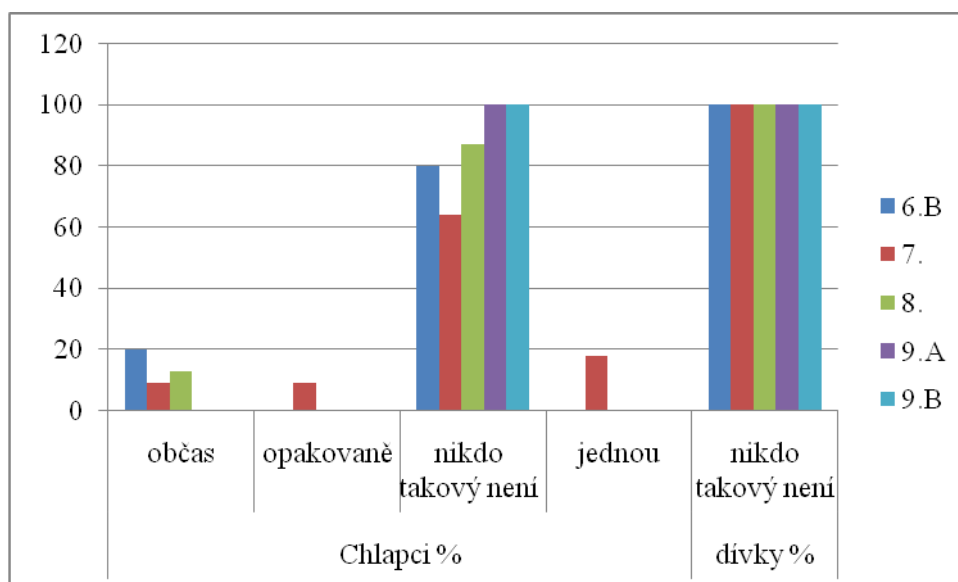
Třída	Chlapci %		Dívky %	
	Ano	NE	Ano	Ne
6.A	17	83	0	100
6.B	25	75	0	100
7.	36	64	0	100
8.	13	87	0	100
9.A	0	100	0	100
9.B	0	100	0	100

Z grafu a tabulky můžeme vypořadovat, že se u žáků vyskytuje převážně odpověď „Ne“. Dívky z každé třídy odpovídají na 100 %, že je nikdo nebije. Chlapci z 9. A 9. B tvrdí, že je nikdo nebije. K odpovědi „ano“ se přiznává 17 % chlapců z 6. A, 25 % chlapců z 6. B, 36 % chlapců ze sedmé třídy a 13 % chlapců z osmé třídy.

Jak často tě bijí?

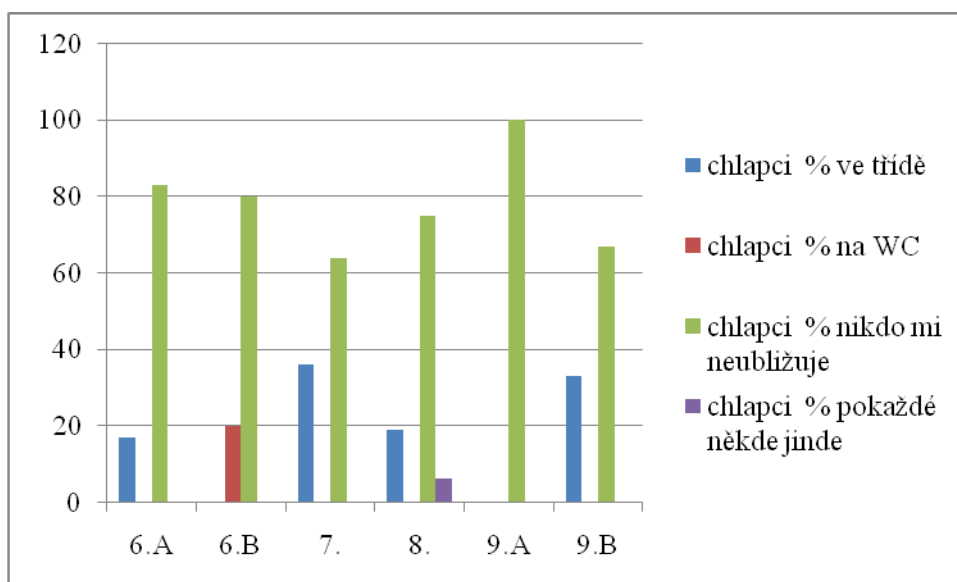
Třída	Chlapci %				dívky %
	občas	opakovaně	nikdo takový není	jednou	nikdo takový není
6. B	20	0	80	0	100
7.	9	9	64	18	100
8.	13	0	87	0	100
9. A	0	0	100	0	100
9. B	0	0	100	0	100

Z této tabulky a grafu je patrné, že všechny dívky tvrdí, že je nikdo nebije. Většina chlapců tvrdí totéž. K odpovědi „jednou“ se přiklonilo 18 % dívek. K odpovědi „občas“ se vyjádřilo 20 % chlapců z 6. B a 13 % chlapců ze sedmé třídy. Variantou „opakovaně“ odpovědělo 9 % chlapců ze sedmé třídy.

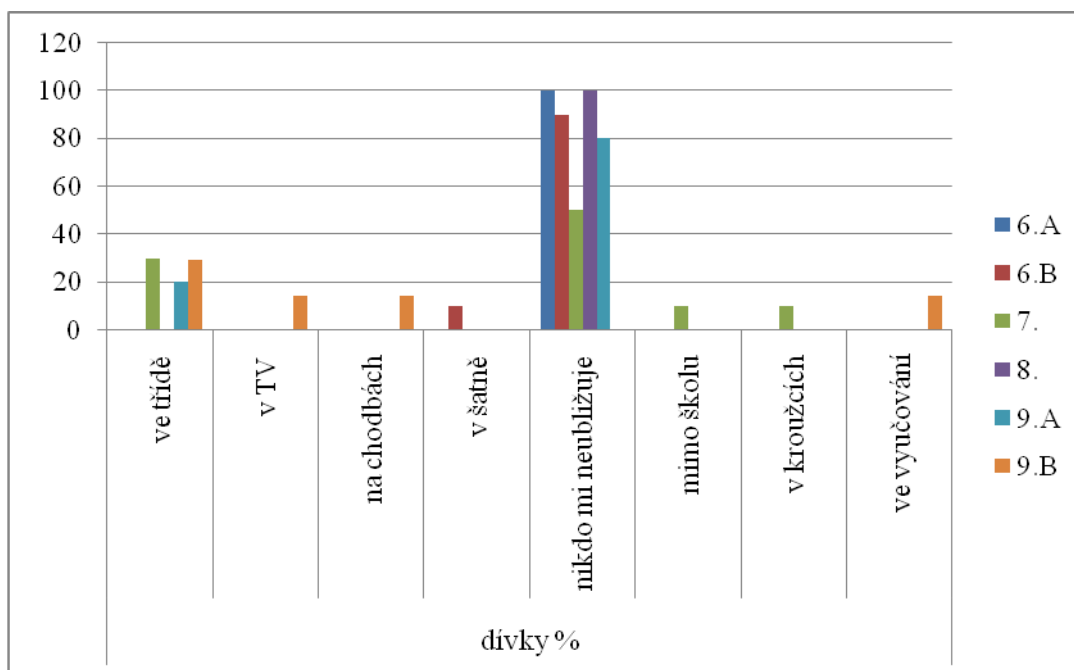
Kde ti spolužáci ubližují?

Třída	Chlapci %			
	ve třídě	na WC	nikdo mi neubližuje	pokaždé někde jinde
6. A	17	0	83	0
6. B	0	20	80	0
7.	36	0	64	0
8.	19	0	75	6
9. A	0	0	100	0
9. B	33	0	67	0

Z grafu je patrné převážné tvrzení chlapců, že jim nikdo neubližuje. Svou odpověď „*ve třídě*“ sdělilo 17 % chlapců z 6. A, 36 % chlapců ze sedmé třídy, 19 % z osmé třídy a 33 % z 9. B. K odpovědi „*na WC*“ se přiklonilo 20 % chlapců z 6. B. K odpovědi „*pokaždé někde jinde*“ se vyjádřilo 6 % chlapců z 9. B.

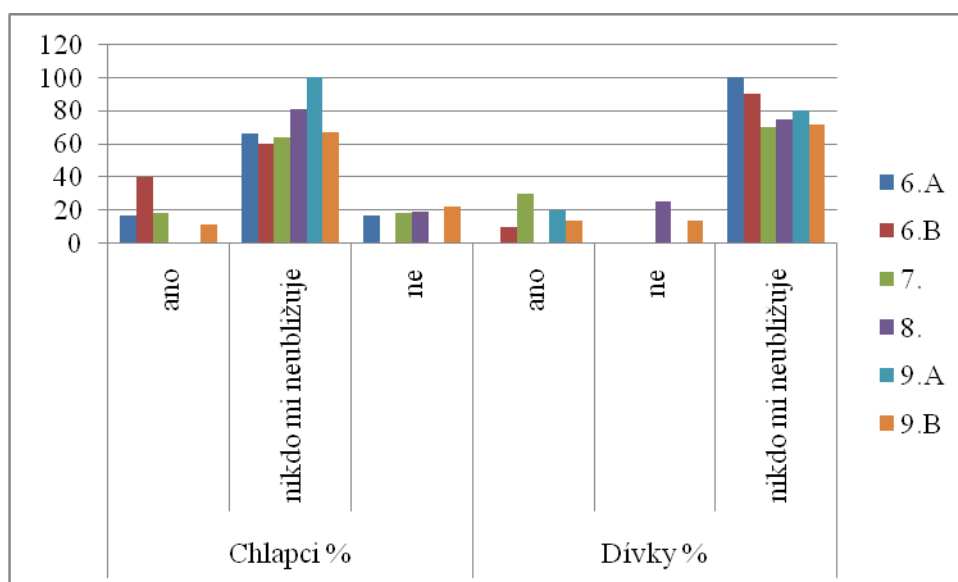
Třída	dívky %							
	ve třídě	v TV	na chodbách	v šatně	nikdo mi neubližuje	mimo školu	v kroužcích	ve vyučování
6. A	0	0	0	0	100	0	0	0
6. B	0	0	0	10	90	0	0	0
7.	30	0	0	0	50	10	10	0
8.	0	0	0	0	100	0	0	0
9. A	20	0	0	0	80	0	0	0
9. B	29	14	14	0	0	0	0	14

Z grafu a tabulky vyplývá, že většina dívek odpovídá na tuto otázku, že jim nikdo neubližuje. Odpověď „ve třídě“ zaznamenalo 30 % dívek ze sedmé třídy, 20 % dívek z 9. A a 29 % dívek z 9. B. Odpověď „v TV“ zvolilo 14 % dívek z 9. B. K odpovědi „na chodbách“ se přiklonilo 14 % dívek z 9. B. Odpověď „v šatně“ sdělilo 10 % dívek z 6. B. Na odpověď „v kroužcích“ se vyjádřilo 10 % dívek ze sedmé třídy. Odpověď „mimo školu“ sdělilo 10 % dívek ze sedmé třídy.

Ublíží ti stejní spolužáci?

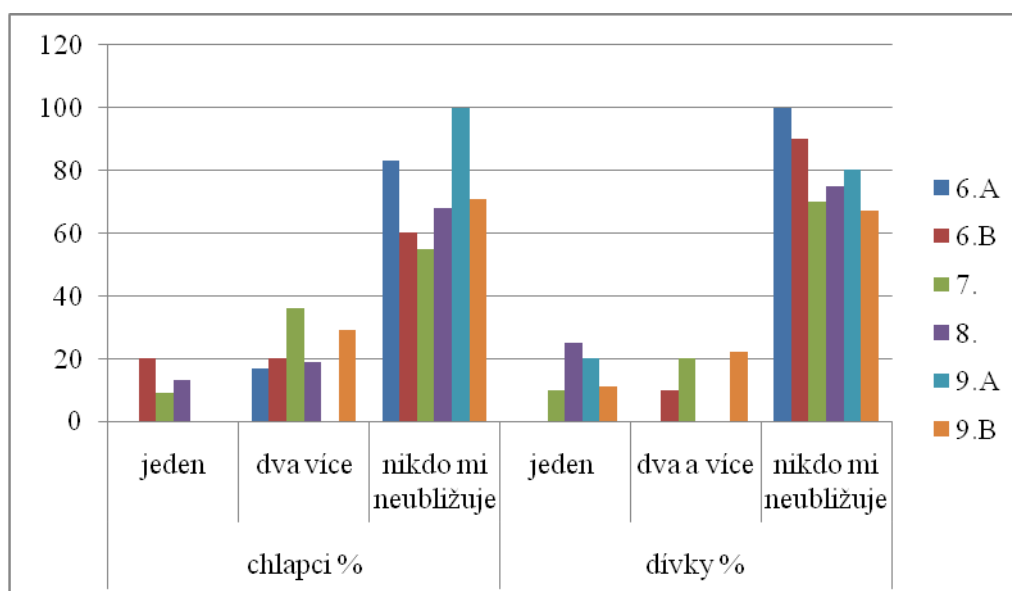
Třída	Chlapci %			Dívky %		
	ano	nikdo mi neublíží	ne	ano	ne	nikdo mi neublíží
6. A	17	66	17	0	0	100
6. B	40	60	0	10	0	90
7.	18	64	18	30	0	70
8.	0	81	19	0	25	75
9. A	0	100	0	20	0	80
9. B	11	67	22	14	14	72

Z výše uvedeného grafu je patrné, že většina chlapců a dívek konstatují, že jim není ubližováno. Odpověď „ano“ přiznává 17 % chlapců z 6. A, 40 % chlapců z 6. B, 19 % chlapců ze sedmé třídy, 10 % dívek z 6. B, 30 % dívek ze sedmé třídy, 20 % dívek z 9. A a 14 % dívek z 9. B. Na Odpověď „ne“ se vyjadřuje 17 % chlapců z 6. A, 18 % chlapců ze sedmé třídy, 19 % chlapců z osmé třídy, 22 % chlapců z 9. B, 25 % dívek z osmé třídy a 14 % dívek z 9. B.

Kolik jich je?

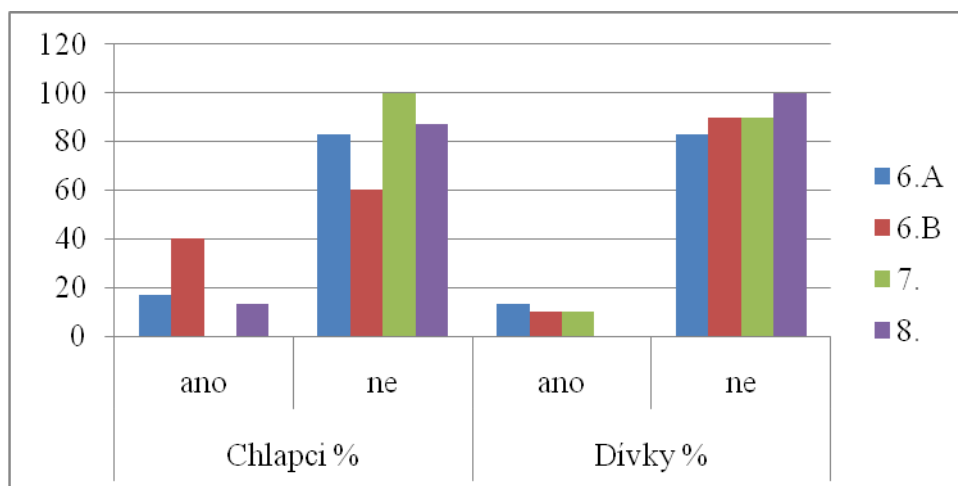
Třída	chlapci %			dívky %		
	jeden	dva a více	nikdo mi neubližuje	jeden	dva a více	nikdo mi neubližuje
6. A	0	17	83	0	0	100
6. B	20	20	60	0	10	90
7.	9	36	55	10	20	70
8.	13	19	68	25	0	75
9. A	0	0	100	20	0	80
9. B	0	29	71	11	22	67

Z grafů a tabulek vyplývá, že chlapci i dívky odpovídali převážně, že jim nikdo neubližuje, ale objevují se zde žáci s jinou odpovědí. Odpověď „jeden“ označilo 20 % chlapců z 6. B, 9 % chlapců ze sedmé třídy, 13 % chlapců z osmé třídy, 10 % dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy, 20 % dívek z 9. A a 11 % dívek z 9. B. K odpovědi „dva a více“ se přiklonilo 17 % chlapců z 6. A, 20 % chlapců z 6. B, 36 % chlapců ze sedmé třídy, 19 % chlapců z osmé třídy, 29 % chlapců z 9. B, 10 % dívek z 6. B, 20 % dívek ze sedmé třídy a 22 % dívek z 9. B.

Ublížíjí ti spolužáci z vyšších tříd?

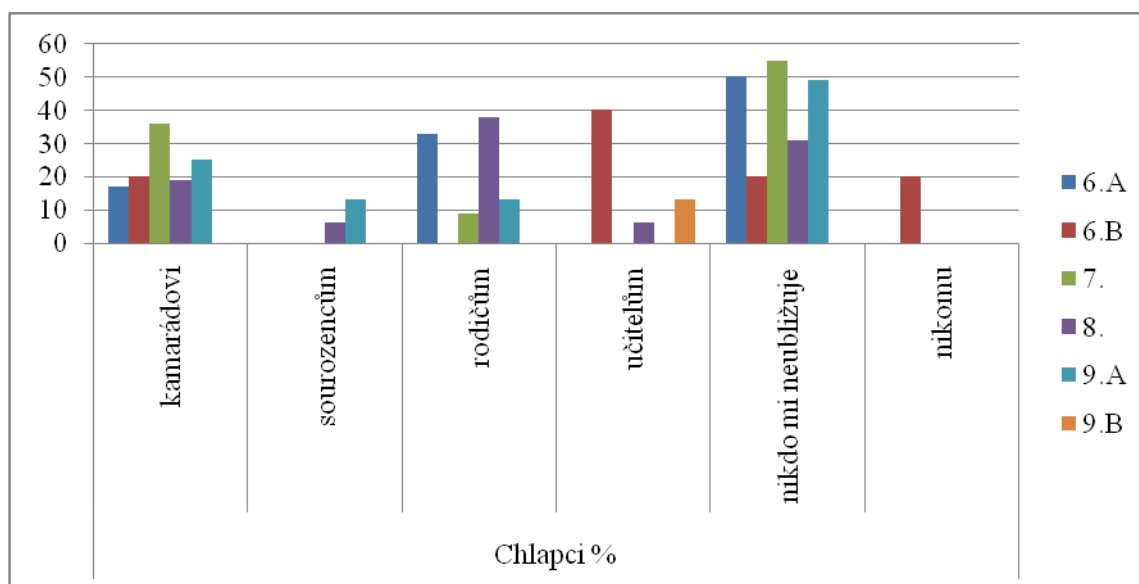
Třída	Chlapci %		Dívky %	
	ano	ne	ano	ne
6. A	17	83	13	83
6. B	40	60	10	90
7.	0	100	10	90
8.	13	87	0	100

Z tabulek a grafů je patrné, že většina žáků odpovídá, že jim nikdo z vyšších tříd neubližuje, ale jsou zde žáci, kteří tvrdí opak. K odpovědi „ano“ se vyjadřuje 17 % chlapců z 6. A, 40 % chlapců z 6. B, 13 % chlapců z osmé třídy, 13 % dívek z 6. A, 10 % dívek z 6. B a 10 % dívek ze sedmé třídy.

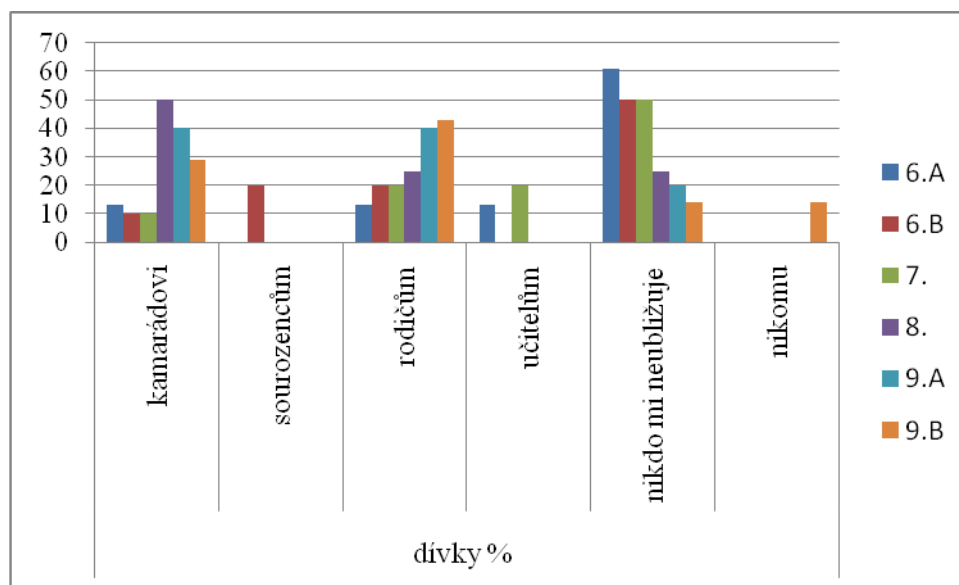
Komu se svěříš, když ti někdo ubližuje?

třída	Chlapci %					
	kamarádovi	sourozencům	rodičům	učitelům	nikdo mi neubližuje	nikomu
6. A	17	0	33	0	50	0
6. B	20	0	0	40	20	20
7.	36	0	9	0	55	0
8.	19	6	38	6	31	0
9. A	25	13	13	0	49	0
9. B	0	0	0	13	0	0

Z grafu vyplývá, že převažuje hodnota „nikdo mi neubližuje“. Svou odpověď „kamarádovi“ sděluje 17 % chlapců z 6. A, 20 % chlapců z 6. B, 36 % chlapců ze sedmé třídy, 19 % chlapců z osmé třídy, 25 % chlapců z 9. A. K odpovědi „sourozencům“ se vyjadřuje 6 % chlapců z osmé třídy, 13 % chlapců z 9. A. Odpověď „rodičům“ označilo 33 % chlapců z 6. A, 9 % chlapců ze sedmé třídy, 38 % chlapců z osmé třídy a 13 % chlapců z 9. A. Odpověď „učitelům“ zaznačilo 40 % chlapců z 6. B, 6 % chlapců z osmé třídy a 13 % chlapců z 9. B. K odpovědi „nikomu“ se přiklonilo 20 % chlapců z 6.

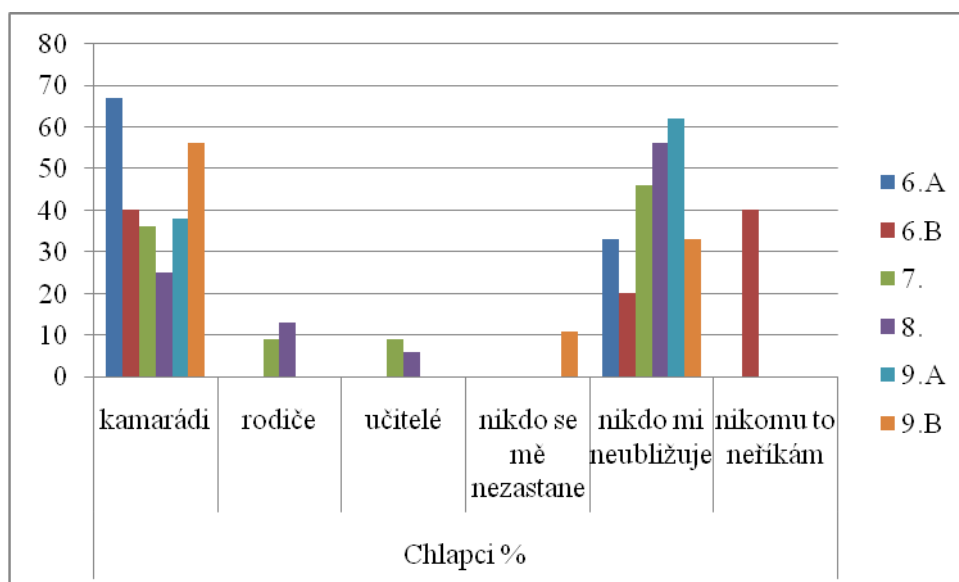
třída	dívky %					
	kamarádovi	sourozencům	rodičům	učitelům	nikdo mi neublíží	nikomu
6. A	13	0	13	13	61	0
6. B	10	20	20	0	50	0
7.	10	0	20	20	50	0
8.	50	0	25	0	25	0
9. A	40	0	40	0	20	0
9. B	29	0	43	0	14	14

Z výše uvedené tabulky a grafu je patrný nejčastější výskyt odpovědi „*nikdo mi neublíží*“ ale objevují se zde i jiné odpovědi. Odpověď „*kamarádovi*“ se objevuje u 13 % dívek z 6. A, 10 % dívek z 6. B, 10 % dívek ze sedmé třídy, 50 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9. A a 29 % dívek z 9. B. Odpověď „*sourozencům*“ označilo 20 % dívek z 6. B. K odpovědi „*rodičům*“ se vyjádřilo 13 % dívek z 6. A, 20 % dívek 6. B, 20% dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9. A a 43 % dívek z 9. B. Učitelům se svěřuje 13 % dívek z 6. A a 20 % dívek ze sedmé třídy. Nikomu se nesvěřuje 14 % dívek z 9. B.

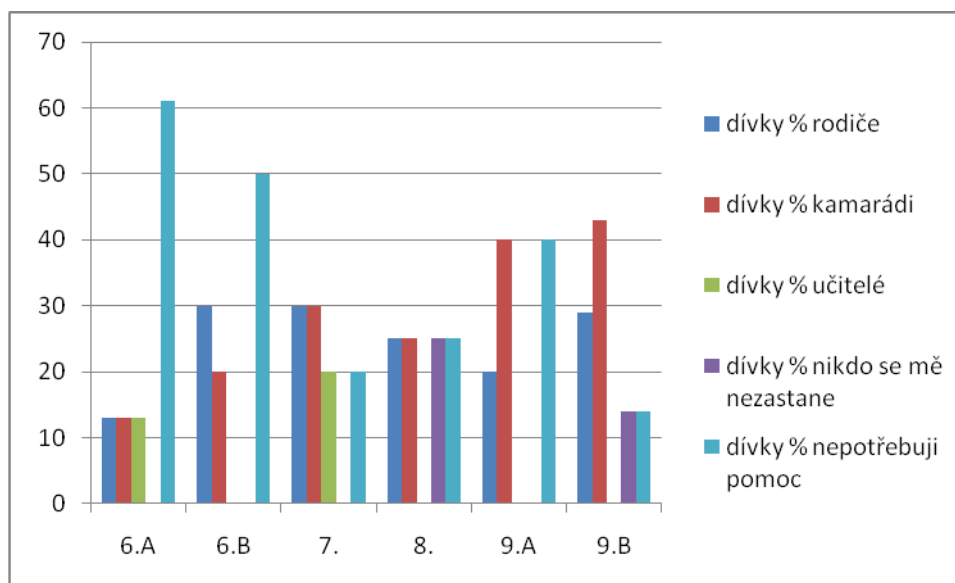
Pomůže ti někdo, když ti někdo ubližuje?

Třída	Chlapci %					
	kamarádi	rodiče	učitelé	nikdo se mě nezastane	nikdo mi neublíží	nikomu to neříkám
6. A	67	0	0	0	33	0
6. B	40	0	0	0	20	40
7.	36	9	9	0	46	0
8.	25	13	6	0	56	0
9. A	38	0	0	0	62	0
9. B	56	0	0	11	33	0

Z grafu a tabulky je patrné, že se objevují nejčastěji hodnoty „*nikdo mi neublíží*“ a „*kamarádi*“. Kamarádi pomáhají 67 % chlapců z 6. A, 40 % chlapců v 6. B, 36 % chlapců v sedmé třídě, 25 % chlapců v osmé třídě, 38 % chlapců a 56 % chlapců z 9. B. Odpověď „*rodiče*“ zvolilo 9 % chlapců ze sedmé třídy a 13 % z osmé třídy. K odpovědi „*rodiče*“ se přiklání 9 % chlapců ze sedmé třídy a 6 % chlapců z osmé třídy. „*Nikdo se mě nezastane*“ tvrdí 11 % chlapců z 9. B. „*Nikomu to neříkám*“ konstatuje 40 % chlapců z 6. B.

třída	dívky %				
	rodiče	kamarádi	učitelé	nikdo se mě nezastane	nepotřebuji pomoc
6. A	13	13	13	0	61
6. B	30	20	0	0	50
7.	30	30	20	0	20
8.	25	25	0	25	25
9. A	20	40	0	0	40
9. B	29	43	0	14	14

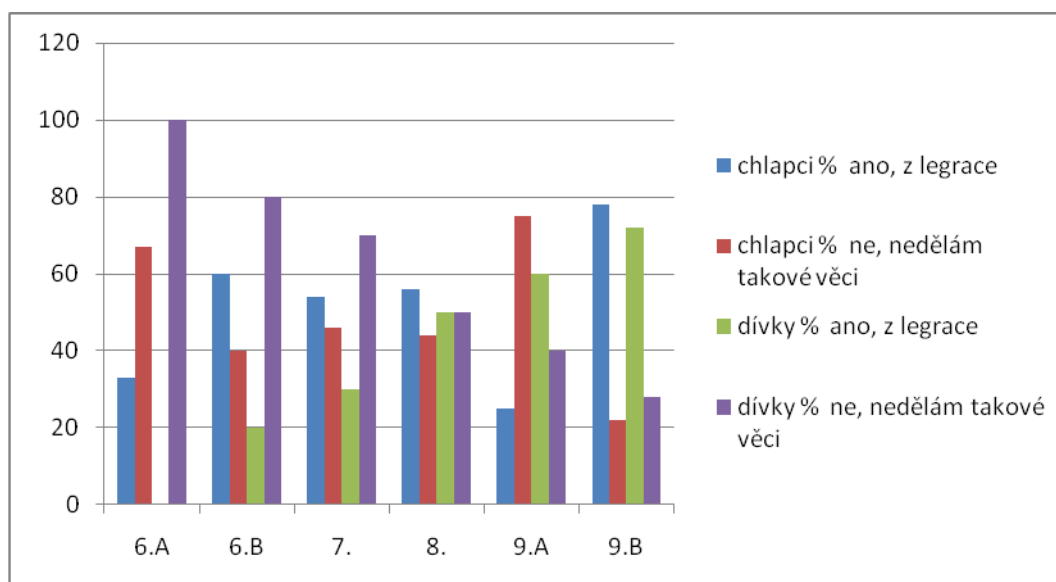

Z grafu a tabulky vyplývá, že se objevují nejčastější odpovědi „nepotřebuji pomoc, kamarádi a rodiče“. K odpovědi „nepotřebuji pomoc“ se vyjádřilo 61 % dívek z 6.A, 50 % dívek z 6.B, 20% dívek ze sedmé třídy, 25 % z osmé třídy, 40 % z 9.A a 14 % dívek z 9.B. Odpověď „kamarádi“ určilo 13% dívek z 6.A, 20% dívek z 6.B, 30 % dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9.A a 43 % dívek z 9.B.

Odpověď „rodiče“ zvolilo 13% dívek z 6.A, 30 % dívek z 6.B, 30% dívek ze sedmé třídy, 25 % dívek z osmé třídy, 20 % dívek z 9.A a 29 % dívek z 9.B. Objevuje se zde i odpověď „nikdo se mě nezastane“ u 25% dívek z osmé třídy a 14% dívek z 9.B.

Provokuješ rád spolužáky?

třída	chlapci %		dívky %	
	ano, z legrace	ne, nedělám takové věci	ano, z legrace	ne, nedělám takové věci
6. A	33	67	0	100
6. B	60	40	20	80
7.	54	46	30	70
8.	56	44	50	50
9. A	25	75	60	40
9. B	78	22	72	28

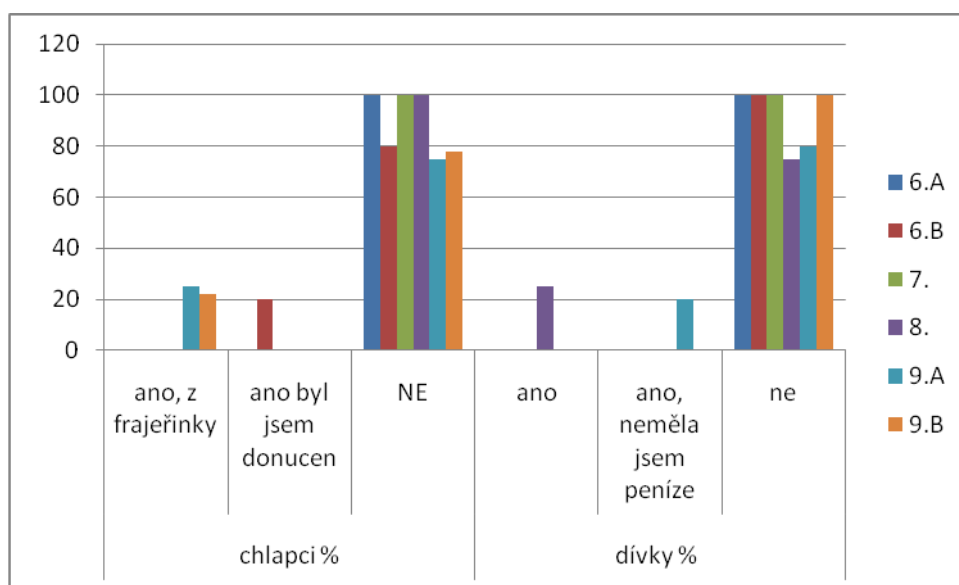

Z uvedené tabulky a grafu můžeme předpokládat, že dívky z 6. A nikoho neprovokují. Tuto odpověď zaznačilo dále 67 % chlapců z 6. A, 40 % chlapců z 6. B, 46 % chlapců ze sedmé třídy, 44 % chlapců z 8. třídy, 75 % chlapců z 9. A, 22 % chlapců z 9. B, 80 % dívek z 6. B, 70 % dívek ze sedmé třídy, 50 % dívek z osmé třídy, 40 % dívek z 9. A a 28 % dívek z 9. B. Odpověď „ano z legrace“ určilo 33 % chlapců z 6. A, 60 % chlapců z 6. B, 54 % chlapců ze 7. třídy, 56 % chlapců z 8. třídy, 25 % chlapců z 9. A a 78 % chlapců z 9. B. K téže

odpovědi se vyjádřilo 20 % dívek z 6. B, 30 % dívek ze sedmé třídy, 50 % dívek z osmé třídy, 60 % dívek z 9. A a 72 % dívek z 9. B

Ukradl jsi někdy něco?

třída	chlapci %			dívky %		
	ano, z frajeřinky	ano byl jsem donucen	NE	ano	ano, neměla jsem peníze	ne
6. A	0	0	100	0	0	100
6. B	0	20	80	0	0	100
7.	0	0	100	0	0	100
8.	0	0	100	25	0	75
9. A	25	0	75	0	20	80
9. B	22	0	78	0	0	100

V uvedeném grafu a tabulce převažuje odpověď „ne“. K odpovědi „ano“ se vyjádřilo 25 % dívek z osmé třídy. Odpověď „ano z frajeřinky“ poznamenalo 25 % chlapců z 9. A a 22 % chlapců z 9. B. Odpověď „ano byl jsem donucen“ určilo 20 % chlapců z 6. B. Odpověď „ano, neměla jsem peníze“ poznamenalo 20 % dívek z 9. A.

14. Shrnutí výzkumného šetření.

V této části bych stručně shrnula výzkumné cíle, které jsem si stanovila na začátku a zhodnotila je s výsledky. Mým záměrem bylo zjistit, zdali se vyskytují prvky šikany na vybrané škole. Dle výzkumného šetření můžu konstatovat, že se v každé třídě vyskytuje chlapec nebo dívka, kteří tvrdí, že je jim ubližováno. Zajímalo mě, na jaké úrovni šikana probíhá. Z výzkumu vyplývá, že se šikana často projevuje na psychické úrovni. Mým zájmem bylo zjistit, kde nejčastěji šikana probíhá. Z výzkumného šetření je zřejmé, že nejčastějším místem šikany je třída. Mým záměrem bylo zjistit nejčastější počet iniciátorů šikany. Na základě dotazníkového šetření můžu konstatovat, že převážně dětem ubližují dva a více spolužáků. Zajímalo mě, komu se děti svěřují, když jim někdo ubližuje. Z výzkumného šetření vyplývá, že se děti nejčastěji svěřují rodičům a kamarádům.

15. Diskuse

V této části se budu zabývat poznatky z výzkumného šetření. Výsledky z výzkumného šetření mohou být ovlivněny různými faktory. Při anonymním dotazníku se děti mohou častěji hlouběji otevřít, protože nemusí mít strach, že budou konkrétně odhaleny. Na druhou stranu mohou dotazník vyplňovat nepravdivě. Výsledky mohly být ovlivněny přítomností učitele. Škola dopředu znala obsah dotazníkového šetření, mohla žáky nějakým způsobem ovlivnit. Nebylo mi umožněno být fyzicky přítomná v každé třídě. Hlavním důvodem byl nedostatek vyhrazeného času. Jediné řešení, které se nabízelo, bylo rozdělit si dotazníky s uvádějícím pedagogem.

Apelovala jsem, aby výzkum proběhl v ranních hodinách. Nebylo však této žádosti vyhověno. Šetření probíhalo v odpoledních hodinách. Podle mého názoru jsou děti v odpoledních hodinách unavenější a nemusí se patřičně soustředit. Mým dalším požadavkem bylo, aby každé dítě sedělo zvlášť. Toto bylo také zamítnuto. Mým záměrem bylo umožnit, aby se děti mohly bez omezení hlouběji, beze strachu otevřít a odpovídat pravdivě. Jestliže vedle dítěte sedí žák, který mu ubližuje, dítě bude mít určitě strach odpovídat na otázky tohoto typu. Bude se cítit ohroženo.

Otázek v dotazníku bylo celkem 27. Některé sloužily jako doplňující. Otázky vztahující se „ke schovávání věcí“ jsem volila záměrně, protože si myslím, že je to jistý projev šikany v počátcích. Nikomu není příjemné, když mu spolužák ničí jeho věci, schovává boty, hází svačinu nebo pouzdro do koše. Z šetření vyplývá, že se toto počínání, objevuje u více jak 50 % dětí na této škole. Otázkou je, zdali dokážou odlišit šikanu od legrace. Na otázku „ proč ti schovávají věci „ konstatovalo 20 % dívek ze sedmé třídy odpověď typu „*baví je ubližovat mi*“. Tady by se dalo hovořit o známkách šikany. Vyšší hodnoty jsou zaznamenány ve starších ročnících, což je poněkud překvapivé.

Zajímavé bylo, že někteří žáci odpověděli kladně na otázky, zdali jim někdo nadává a bije je. Jakmile se dostali k odpovědi „ zdali jim někdo **ubližuje**“ určili tuto odpověď záporně. Slovo „ ublížit“ v sobě může skrývat mnohem více souvislostí a podnětů. Otázky jsem se snažila stupňovat.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že se v každé třídě vyskytuje chlapec nebo dívka, kteří přiznávají, že jim je ubližováno. Musím konstatovat, že většina žáků tvrdí, že jim nikdo neubližuje

16. Závěr

Z provedeného výzkumu můžeme předpokládat, že se v každé třídě vyskytuje chlapec nebo dívka, kteří tvrdí, že jim je ubližováno. Toto tvrzení vyvozují na podkladě výsledků z otázek „*Nadávají ti spolužáci?*“, „*Bijí tě spolužáci?*“, „*Kde ti nejčastěji ubližují?*“, „*Ubližují ti spolužáci z vyšších tříd?*“. Vyvozují z otázek, které se vztahují ještě k těmto otázkám Musím upozornit, že na druhou stranu konstatuje většina žáků, že jim nikdo neubližuje. Ubližování na fyzické úrovni nepřiznala žádná dívka. Podobně se vyjádřili chlapci z 9. A a 9. B. Ubližování na psychické úrovni není běžné u chlapců z 6. A, 9. A a dívek z 6. A. Jestliže se šikana na této škole vyskytuje, její projevy jsou převážně postavené na psychologickém nátlaku.

Z výzkumného šetření se lze zaměřit na otázku „*Kde ti nejčastěji ubližují?*“. Žáci označovali jako nejčastější místo ubližování třídu, wc, hodinu Tv, chodby, šatny a kroužky. Musím ovšem upozornit na to, že se tímto způsobem vyjadřuje menšina žáků, ostatní žáci tvrdí, že jim nikdo neubližuje.

Na otázku „*kolik žákům jim ubližuje?*“ volili odpověď převážně „*dva a více*“. Jiní žáci zaznamenávali odpověď „*jeden*“. Musím dodat, že se opět vyskytuje větší počet žáků, kterým nikdo neubližuje.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že děti nejčastěji informují o svých problémech kamarády a rodiče. Vyskytla se zde také odpověď, že se nesvěřují nikomu. Jako další odpověď zaznačili učitele a sourozence. Objevuje se zde většina dětí, které určili, že jim nikdo neubližuje.

K otázce „*pomůže ti někdo, když je ti ubližováno?*“ byla vyznačována odpověď kamarádi, rodiče, učitelé. Odpověď „*nikdo se mě nezastane*“ vyjádřilo 25 % dívek z osmé třídy, 14 % dívek z 9. B a 11 % chlapců z 9. B. Je zde velké zastoupení žáků, kteří odpovídají, že není ubližováno.

Na otázku, zdali si žáci „*schovávají věci*“ odpovědělo více jak 50 % žáků z každé třídy, že „*ano*“. Výjimku tvoří třída 6. B a 6. A. Nejvyšší procentové hodnoty jsou zaznamenány v osmé a deváté třídě, což je poněkud překvapující, protože by se dalo očekávat, že žáci ve vyšších ročnících takové věci nedělají.

Výsledky tohoto šetření nemůžeme brát jako jednoznačné. Doporučovala bych další šetření v oblasti šikany, které by umožňovalo identifikovat žáky.

17. Literatura a prameny

- 1) MATĚJÍČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha: Portál, 2. vydání. 2006. 108 s. ISBN 80-7178-85-3-8.
- 2) KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. 1. vydání. Praha: Portál, 1997. 128 s. ISBN 80-7178-123-1.
- 3) ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál. 1. vydání. 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.
- 4) HELMUT, H. E. *Násilí ve škole*. Amulet. 1. Vydání. 2000. 126 s. ISBN 80-86299-22-8.
- 5) NOVAK, T., a kol. *Sám proti agresí*. Praha: Grada Publishing, 1. vydání. 1996. 128 s. ISBN 80-7169-253-0.
- 6) DOYLE, W, T. *Proč mě pořád někdo šikanuje: Jak zvládat malé tyrany*. Praha: Pragma, 2002. 144 s. ISBN 80-7205-804-5-144.
- 7) ŠVEC, J, a kol. *Jak zlepšit vztahy v naší třídě: Kurs osobnosti a sociální výchovy pro žáky 2. stupně*. Praha: Projekt Odyssea, 1. vydání. 2007. 79 s. ISBN 978-80-87145-27-2.
- 8) LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut, 2006. 64 s. ISBN 80-86991-65-1.
- 9) BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 1. vydání. 2003. 197 s. ISBN 80-866442-08-9.
- 10) MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 1. vydání. 2009. 152 s. ISBN 9788-024-723-105.
- 11) SPÁLKOVÁ, D. *Postavme se šikaně*. Liberec: Alfa marketing, 1. vydání. 2007. 64 s. ISBN 978-80-254-6486-1.
- 12)¹KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování: Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál, 1. vydání. 2001. 255 s. ISBN 80-717-851-3.
- 13) MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum. 1. vydání. 2005. 269 s. ISBN 80-7184-867-0.
- 14) LAGMAIR, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum. 1. vydání. 1991. 164 s. ISBN 16-902-63.
- 15) KOLEKTIV AUTORŮ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2. vydání. 2008. 175 s. ISBN 9788-024421-414
- 16) KURIC, J. *Vývojová psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 2. vydání. 1963. 161 s. ISBN – není uvedeno.

- 17) KNAUSOVÁ, I. *Vybrané kapitoly ze sociální politiky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2. vydání. 2007. 85 s. ISBN 80-244-1021-4.
- 18) KOLEKTIV AUTORŮ. *Učitel sekundární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1. vydání. 2007. 109 s. 97-8802-441-8285.
- 19) BOURCET, S. *Šikana na ulici, doma: Jak bránit své dítě*. Praha: Albatros, 1. vydání. 2006. 71 s. ISBN 80-00-01-552-8.
- 20) HOLOUŠOVÁ, D. *Diplomové a závěrečné práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2. vydání. 2008. 117 s. ISBN 80-244-1237-3.
- 21) VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2004. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.
- 22) SMEKAL, V. *Dítě na prahu dospívání*. Brno: Barrister Principál, 2004. 268 s. ISBN 80-86598-84-5.

18. Přílohy

Věk .....

Zakroužkuj: Chlapec ☒ Dívka

DOTAZNÍK

1. Máš dobrého kamaráda ve třídě?

- a) ano, mám více kamarádů
- b) mám jednoho
- c) s nikým se nebavím

2. Půjčí ti někdo ze třídy učebnici, sešit, když potřebuješ?

- a) ano, všichni jsou ochotní
- b) dva, tři lidé ze třídy
- c) ne, nikdo není ochoten

3. Bojíš se říct svůj názor před třídou?

- a) ANO
- b) NE

4. Jaké zaujímáš postavení ve třídě?

- a) jsem spíše vůdčí typ
- b) držím se spíš v ústraní

5. Je ve třídě někdo koho se bojíš?

- a) ANO
- b) NE

6. Pokud ano, proč se ho bojíš?

- a) protože mě ponižuje před ostatními dětmi
- b) protože mi ubližuje
- c) ubližuje spolužákům
- d) nikdo takový není

7. Mají tě ve třídě spolužáci rádi?

- a) ANO
- b) NE

8. Schoval si někdy spolužákovi jeho věci (aktovku, propisku, boty, oblečení, mobil, svačinu)?

- a) ANO
- b) NE

9. Pokud ano, proč jsi schoval spolužákovi věci?

- a) z legrace
- b) baví mě ubližovat druhým
- c) donutili mě další spolužáci
- d) nikomu jsem nic neschoval

10. Schováváš často spolužákům věci?

- a) jednou, dvakrát
- b) opakovaně
- c) nikomu nic neschovávám

11. Schováváš věci stejné osobě nebo pokaždé někomu jinému?

- a) Ano, je to pořád stejná osoba
- b) Pokaždé jiný spolužák
- c) Střídám to
- d) Ne nedělám takové věci.

12. Schovává tobě něco nějaký spolužák?

- a) ANO
- b) NE

13. Jak často ti schovávají věci spolužáci?

- a) jednou
- b) opakovaně
- c) občas
- d) nikdo mi věci neschovává

14. Proč ti schovávají spolužáci věci?

- a) protože je vyprovokuji
- b) protože je baví mně ubližovat
- c) dělají to ze z legrace
- d) nic takového nedělají

15. Schovávají ti věci stejní spolužáci?

- a) ano
- b) ne
- c) nikdo takový tady není

16. Nadávají ti spolužáci (spolužák) bezdůvodně? (vyhrůžky, sprosté nadávky, posmívání)

- a) ano
- b) ne, nikdo mi nenadává

17. Jak často ti spolužáci nadávají?(sprosté urážky, posmívání, vyhrůžky)

- a) jednou
- b) opakovaně
- c) občas
- d) nikdo takový není

18. Bije tě spolužáci?

- a) ANO
- b) NE

19) Jak často tě spolužáci bijí? (facky, kopání, boxování, a jiné?)

- a) jednou
- b) opakovaně

- c) občas
- d) nikdo takový není

20) Kde a kdy ti ubližují spolužáci? (berou věci, nadávají, bijí, kopání, posmívají se nebo jinak ubližují?)

- a) ve třídě – o přestávce
- b) v šatně
- c) když jdu domů
- d) na záchodech –o přestávkách, v hodině
- e) v tělocviku – při vyučování
- F) na chodbách
- g) v kroužcích
- h) cestou na oběd
- ch) mimo školu
- i) nikdo mi neubližuje

21) Ubližují ti stejní spolužáci?

- a) ano
- b) ne
- c) nikdo takový není

22) Kolik jich je?

- a) jeden
- b) dva a více
- c) nikdo takový není

23) Provokuješ rád spolužáky?

- a) ano, dělám naschvály, nadávám jim
- b) provokuji jenom z legrace
- c) ne, nedělám takové věci

24) Ukradl jsi někdy něco?

- a) ano, z frajeřinky
- b) ano, byl jsem donucen
- c) ano, neměl jsem peníze
- d) ne, nikdy jsem nic neukradl

25) Ublížíjí ti spolužáci z vyšších tříd? (nadávky, bití, braní věcí)

- a) ANO
- B) NE

26) Komu se svěříš, když ti někdo ubližuje?

- a) kamarádovi

- b) sourozencům
- c) rodičům
- d) učitelům
- e) nikdo mi neubližuje

27) Pomůže ti někdo, když ti někdo ubližuje?

- a) kamarádi
- b) rodiče
- c) učitelé
- d) nikdo se mě nezastane
- f) nepotřebuji pomoc, nikdo mi neubližuje

ANOTACE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Ivana Kunášková
Katedra:	Psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	Mgr. Lucie Křeménková
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Aspekty šikany na druhém stupni ZŠ
Název v angličtině:	Aspect of bullying in higher classes of primary school.
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na aspekty šikany na druhém stupni ZŠ. Výzkumným šetřením byly zjištěny údaje o vzniku šikany, nejčastější místo výskytu a počty iniciátorů. Dále bylo zjištěno, koho žáci nejčastěji informují o svých problémech a na jaké úrovni probíhá šikana nejčastěji. Východiskem pro komparaci byli chlapci a dívky.
Klíčová slova:	Prepuberta, puberta, šikana, agresor, oběť, příčiny, důsledky, metody, prevence
Anotace v angličtině:	The bachelor work concerns aspects of bullying in higher classes of primary schools. With research survey the data collected indicated a rise of bullying, the most common location of bullying and the number of initiators. Further on it was discovered who is the most often informed by the students about their problems and what level of bullying usually takes place. The starting point for comparison were boys and girls.
Klíčová slova v angličtině:	Prepuberta, Puberty, Bullying, Aggressor, victim, causes, consequences, methods, prevention
Přílohy vázané v práci:	Dotazník
Rozsah práce:	75
Jazyk práce:	čeština